

FORMOVÁNÍ OBČANSKÉ
SPOLEČNOSTI VE SLANÉM
A NA SLÁNSKU NA PŘELOMU
19. A 20. STOLETÍ

Copyright
© Knihovna Václava Štecha ve Slaném, 2012

ISBN 978-80-905346-0-5

Pavel Bartoníček

BRATŘI FRANTIŠEK A JOSEF DURASOVÉ (SYNOVÉ ROLNÍKA ZE PCHER VE SVĚTOVÉ VÁLCE)

Jedním z významných selských rodů, usedlých na Slánsku již od druhé poloviny 15. století, je rod Durasů. Podle rodinné tradice přišel první z Durasů do Čech z Francie s družinou českého krále Jana Lucemburského, dostupné historické prameny u nás ovšem toto jméno zmiňují poprvé až v roce 1391, kdy je Jan Duras uváděn jako měšťan na Novém Městě pražském, a to v domě č. 186. Na Slánsku je jméno v písemných dokumentech zachyceno poprvé roku 1455, kdy Jan Duras koupil dvůr v Želenicích.¹

V průběhu staletí se Durasové na Slánsku kromě Želenic objevují také v Beřovicích, Buštěhradě, Čičovicích, Drnově, Humnech, Jemníkách, Královicích, Libušíně, Otrubech, Ovčárech, Peruci, Pcherách, Slaném, Stehelčevsi, Sakách, Vinařicích a Žižicích. Příslušníci rozvětveného rodu Durasů žili rovněž v Dřevčicích, Chebu, Chropyni, Chrudimi, Kralupech, na Křivoklátě, v Minicích, Nové Vsi u Chomutova (Neundorf bei Komotau), v Novém Strašecí, Polné, Praze, Rakovníku, Smolnici, Tetíně, Tursku, Velké Vsi, ale též ve Vídni, v Novém Sadě (Novi Sad), v Polsku a ve Spojených státech amerických, např. v Milwaukee (stát Wisconsin) či Wilber (stát Nebraska).²

Jen na Slánsku je možné hroby rodu Durasů nalézt na hřbitovech v Kvílicích, Lidicích u Otrub, Minicích, Pcherách, Řisutech, Slaném, Zvoleněvsi a Želenicích.³

Z širší rodiny jsou kromě mnoha rolníků a hospodářů na rodových statcích známi⁴ především fotograf, muzejník, odborný publicista, hudebník a veřej-

¹ Zdislav Tietze – Božena Durasová. In: Slánský obzor, ročník 3 (103), 1995, vydáno 1996, Slaný, str. 87.

² Údaje z prvních dvou odstavců vycházejí z dokumentu RODOKMEN RODINY DURASOVSKÉ, který sestavili Adolf Duras, c. a k. setník při dělostřelectvu a Vilém Dvořák, městský inženýr s „použitím výborného spisu prof. Laciny o dějinách města Slaného a nejbližšího okolí a na základě starých rodinných zápisků jakož i za laskavého přispění jmenovitě starých dosud žijících pamětníků“ koncem 19. století a v různých kopiích byl doplňován v jednotlivých větvích tohoto rodu (kopie v archivu autora).

³ Tento výčet zahrnuje pouze hřbitovy, na kterých jsou hroby s přímo uvedenými jmény Duras či Durasová k nalezení do současnosti.

⁴ Jedním z těch méně známých je například Josef Duras, autor díla *Mjstopis král. kragského města Rakownjka* z roku 1839.

ný pracovník František Duras (1852 Jemníky – 1931 Slaný), absolvent pražské výtvarné akademie, malíř Slánska a Chodska Josef Duras (1887 Slaný–1907 Slaný), děti Adolfa Durase z Humen – syn Oldřich (1882 Humny–1957 Praha), první český mezinárodní šachový velmistr a dcera Božena (1885 či 1886 Humny–1961 Praha), vynikající zpěvačka a herečka, manželka sochaře Jana Štursy, či mezinárodně známá sochařka Mary Duras, žijící v Praze i v zahraničí (1898 Vídeň–1982 Štýrský Hradec).⁵

Někteří Durasové sloužili v důstojnických funkcích v rakouské armádě,⁶ nejznámějším z nich byl generálmajor Friedrich Jakob von Duras.⁷ V letech první světové války jsou uváděni například Herbert Duras,⁸ nadporučík 13. roty Pěšího pluku č. 94 (Infanterieregiment Freiherr von Koller Nr.94),⁹ Josef Duras,¹⁰ podplukovník Pěšího pluku č. 73 (Infanterieregiment Albrecht Herzog von Württemberg Nr.73),¹¹ nebo plukovník Adolf Duras, velitel Pluku horského dělostřelectva č. 4 (Gebirgsartillerie Regiment Nr. 4).¹²

V literatuře, věnující se známějším členům rodu, je obvykle konstatováno, že „nedostatek dokladů způsobil četné mezery v posloupnosti členů rodu Durasů a tato skutečnost znemožňuje seriózně určit příbuzenské vztahy dolože-

⁵ Duras Mary, Sculptor; Father: Adolf, General; Mother: Johanna Mysyk; Spouse: Maxim Kopf, painter, divorced 1933; Education: Academy of Art at Prague, Dresden 1917–1922 (viz <http://www.dreyblatt.de/whoswho/BioFileD.HTML#Duras, Mary>). Byla žačkou Jana Štursy a za svoji ženskou postavu *V dřepu* získala na Světové výstavě v Paříži roku 1937 zlatou medaili (<http://www.divokevino.cz/5010/index.php>).

⁶ Je zmiňován např. zeměbrancecký pěší prapor č. 34, 88. pěší pluk či 8. dělostřelecká brigáda.

⁷ Narodil roku 1800, generálmajorem jmenován dne 24. 4. 1859, penzionován 1. 8. 1859, zemřel 20. 1. 1864. Viz Antonio Schmidt-Brentano: Die k. k. bzw. k. u. k. Generalität 1816-1918, str. 39 (<http://oesta.gv.at/DocView.axd?CobId=23130>)

⁸ Viz Národní politika ze dne 10. 10. 1914, která v příloze uvádí *Výkaz ztrát č. 21 z 8. října* a v něm zranění nadporučíka Durase střelou do týla.

⁹ Böhmisches Infanterie-Regiment Nr. 94, tj. český pěší pluk čís. 94 vznikl 1. 1. 1883 a byl doplňován z teritoria Doplňovacího okresního velitelství Turnov. V roce 1910 se jednotlivé součásti pluku nacházely v následujících posádkách: velitelství pluku, III. a IV. polní prapor společně s náhradním praporem – Liberec, I. polní prapor – Josefov a II. polní prapor – Turnov (viz dotaz č. 800, http://vojenstvi.cz/vasedotazy_54.htm).

¹⁰ Narodil r. 1865 v Nové Vsi u Chomutova, je uváděn v Seznamu ztrát Nr. 200 vydaném c. a k. ministerstvem vojenství dne 26. 5. 1915 na str. 4 (*Duras Josef, Obstlt., IR. Nr. 73, Böhmen, Komotau, Neundorf, 1865, verw.*)

¹¹ Pěší pluk č. 73 (založený roku 1860) byl přezdíván podle svého doplňovacího centra *pulk Egerlendrów* (pluk Chebanů) či *chebský pluk*. Jeho příslušníci získali od Pražanů hanlivé označení *skopčáci*. Lubomír Uhlíř – Karel Sáček: Neoficiální a nepřesné označování součástí rakouské armády <http://www.primaplana.net/txt/studie/neoficialni-oznacovani-jednotek.html>

¹² Vznikl roku 1913, dislokován ve městě Nevesinje (<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/title/Pluk-horskeho-delostrelectva-c-4-1913-1918/t/108447>), v jihovýchodní části Bosny a Hercegoviny, nedaleko Mostaru. Velitel podplukovník A. Duras, spoluautor rodinného rodokmenu a otec sochařky Mary Duras, byl krátce po vypuknutí války povýšen na plukovníka (viz *Bohemia* ze dne 11. 8. 1914, str. 6) a 1. 3. 1918 jmenován titulárním generálmajorem (viz A. Schmidt-Brentano, str. 39). Narodil se 12. 9. 1857, zemřel 28. 1. 1919.

ných Durasů¹³. Proto je téměř nemožné dohledat kompletní rodokmen Durasů z gruntu čp. 3 v Humnech (nyní Pchery – Humny), který byl v držení rodu od roku 1731.¹⁴

Koncem 19. století zde hospodařili Jan Duras (1854–1937) a jeho manželka Marie (1862–1949), rozená Durasová z Minic (čp. 22). Ti měli 3 děti: Františka (*2. 8. 1886), Josefa (*24. 9. 1889) a Marii, která se ale dožila jen jednoho roku (17. 3. 1893–27. 7. 1894).

František, narozený roku 1886, absolvoval v letech 1898–1906 vyšší gymnázium ve Slaném (na vysvědčeních měl vždy prospěch výborný nebo chvalitebný). Od školního r. 1906/1907 do 1911/1912 byl studentem lékařské fakulty České univerzity Karlo-Ferdinandovy a v letech 1913–1914 byl činným členem Spolku českých mediků v Praze (člen č. 533). V roce 1909 jako jednorozční dobrovolník sloužil v Českých Budějovicích u 28. pěšího pluku,¹⁵ přezdívaného „Pražské děti“¹⁶. C. a k. pěší pluk krále italského Viktora Emanuela III. č. 28 byl ostatně jednotkou, kam narukovali při vypuknutí války nejen on i bratr Josef, ale většina odvedenců ze Slánska. Vypuknutí světové války zabránilo Františkovi dokončit studia.

Josef, narozený r. 1889, byl od dětství otcem veden k tomu, že převezme rodový grunt. Rodiče, jejichž zdravotní stav se zhoršoval, byli postupně na Josefovi, který se stal hospodářem, závislí. I proto 6. prosince 1909 Jan Duras jako majitel hospodářství čp. 3. v Humnech posílal prosbu na c. k. okresní hejt-

¹³ viz Z. Tietze, str. 87.

¹⁴ Dle údajů ze Státního archivu v Praze (bývalý Zemský archiv) roku 1731 koupil Tomáš Duras s manželkou Dorotou grunt čp. 3 v Humnech od Jiřího Vozába a na tomto gruntu hospodařili jeho potomci až do r. 1947, kdy byl znárodněn. V letech před první světovou válkou patřilo k tomuto gruntu i čp. 7 v Humnech (viz pozn. č. 18). V literatuře je zmiňován též Václav Duras, který se do vsi Humen již v prosinci 1696 přizemil k dceři Jana Cipla (viz Tietze, str. 87).

¹⁵ K. u K. Infanterie Regiment Victor Emanuell III König von Italien Nr. 28. Z té doby se dochovaly dvě dopisnice, adresované Janu Durasovi, rolníku v Humnech. V první, s razítkem pošty Cerhovice, František píše: *Už jsme v tom. Řežeme to jako od kusu. Marodů dost až moc. Zkusíme taky hojně ale vše má konec tak snad i tyto trampoty.* V druhé, s razítkem pošty Beroun, informuje: *Manévry skončeny. Jedeme z Berouna do Budějovic. Dřiny mnoho nebylo, obyčejně jsme to proleželi na vrškách až poslední dva dny jsme se trochu rychleji hýbali. S pozdravem na všechny František.*

¹⁶ U pluku č. 28 lze zaznamenat přezdívku celou řadu. Kramářské písně z období koaličních válek jej označují jako *Frelich* podle majitele, jímž byl v letech 1799–1815 FML Michael Freiherr von Frehlich (Frehlich). Majitelem v letech 1832–1848 byl Theodor Graf Baillet de Latour, příslušníci jeho pluku byli přezdívaní *Latouráci* a Friedberg uvádí k roku 1848 označení pro části pluku ve formě „od Latour“. Pluk byl od roku 1817 doplňován z Prahy a okolí a měl tam i dlouhodobě posádku, z čehož měla povstat přezdívka *Pražské děti* ev. *děti z Prahy*. Ale označení *osmadvacátníci* se vyskytovalo běžně ještě za I. světové války. Kromě toho byli příslušníci pluku přezdívaní *Vénové*, sami si ale říkali *váhové*. Viz Lubomír Uhlíř – Karel Sáček.

manství ve Slaném, aby syna Josefa Důrase, jakožto živitele rodiny ve smyslu §60 branných předpisů v případě jeho odvedení k vojsku přeložili do náhradní zálohy.¹⁷ Text žádosti je zajímavým dokumentem doby a zaslouží si uvedení v plném znění.¹⁸

¹⁷ Při odvodu měl každý bravec právo požádat o poskytnutí zákonných úlev při výkonu vojenské služby. Jednalo se o náhradní zálohu, kam byli po doložení zákonem předepsaných dokladů zařazováni držitelé zděděných statků, pokud výtěžek stačil na užití pětičlenné rodiny, aniž tuto míru čtyřnásobně překračoval, živitelé rodin s ohledem na rodinné poměry (jedinému synu, případně na jeho místě zeti, který živil práce neschopného otce nebo ovdovělou matku, vnuku ve vztahu k dědovi nebo babě, nemají-li tito žádné syny schopné výdělků a konečně jedinému bratru poskytujícímu na místě zemřelých rodičů výživu svým sourozencům) a učitelům a učitelským kandidátům, kteří navíc byli na cvičení povolávání pouze v období školních prázdnin. Viz Zdeněk Sedláček: Počátek první světové války, první boje na srbské a ruské frontě (<http://ruarmada.webpark.cz/armada.htm>).

¹⁸ *Slavné c.k. okresní hejtmanství v Slaném!*

V pokoře podepsaný J. Duras majitel hospodářství čp. 3. v Humnech, přikládám pokornou prosbu na Slavné c.k. okresní hejtmanství, aby ráčilo mého syna Josefa Důrase, jakožto živitele rodiny ve smyslu §60. branných předpisů v případě jeho odvedení ku c.k. vojsku, milostivě přeložiti do náhradní zálohy a podporuji svoji uctivou prosbu tuto následovnými doklady:

- 1. Podle přiloženého dokladu výtahu z matriky jest můj syn Josef narozen v roce 1889.*
- 2. V základě přiloženého vysvědčení nezbytnosti od dvou otců vystaveného a obecním úřadem potvrzeného jest prokázána podpora moje se strany mého syna Josefa, který se mnou společně bydlí a mne při vedení hospodářství mého úplně zastává, neboť já jsa stížen průtrží a pakostníci nemohu nikterak moje hospodářství spravovati a jsem výhradně v tomto směru na něho odkázán, takže bez něho bych na svém hospodářství nemalých ztrát utrpěti musil a protož jej pro zachování rodiny nevyhnutelně potřebuji. Mám sice ještě syna staršího Františka, který jest studujícím medicíny a tudíž že hospodářství nerozumí a nemůže mne a rodinu moji podporovati tak, jak toho hospodářství moje vyžaduje.*

Zároveň přikládám dva katastrální archy ohledně celého mého hospodářství a prosím, aby moje žádost milostivě byla vyslyšena.

V Humnech dne 6. prosince 1909.

*Jan Duras
maj. hospodářství
Čp. 3*

Vysvědčení.

My nížeapsaní otcové, kteří máme své syny ku stávajícímu odvodu povolání, aniž bychom za jich osvobození aneb za jinou výhodu podle branných předpisů žádali, doznáváme podle našeho nejlepšího vědomí a svědomí, že pan Jan Duras jest majitelem rolnické živnosti čp. 3 a 7. v Humnech, obsahující celkovou výměru 104 korců pozemků, které obstarává jedině a výhradně jeho syn Josef, narozený v roce 1889, neboť otec pan Jan Duras jsa stížen průtrží a pakostníci není nikterak schopen rozsáhlé své hospodářství osobně spravovati a tudíž jest odkázán na svého Josefa, který vedení hospodářství náležitě rozumí, takže kdyby syna tohoto nebylo utrpěl by pan Jan Duras na svém hospodářství nemalou ztrátu a škodu nenahraditelnou.

My nížeapsaní známe dobře poměry majetkové pana Jana Důrase a můžeme tedy plnou měrou doznati, že podpora jeho výhradně na synu Josefu závisí.

Pan Jan Duras má sice ještě jednoho syna a sice Františka Důrase, který však studuje medicínu,

Durasové bydleli v Humnech i Pcherách ve více statcích;¹⁹ důvodem, proč se studie zabývá oběma syny Jana a Marie Durasových, je skutečnost, že se do dnešních dní zachovala rozsáhlá korespondence ze světové války,²⁰ která čítá:

29 dopisů, z toho

- 12 od Josefa Durase, adresovaných otci,
- 8 od Františka Durase, adresovaných otci, z čehož je 5 z ruského zajetí,
- 5 od Jana Durase adresovaných synu Josefovi,²¹
- 1 od Antonína Durase ze Pcher, adresovaný Josefovi,
- 1 od Václava Nejedlého (razítko Pchery), adresovaný Josefovi,
- 1 od MUDr. Leo Taussiga, adresovaný Janu Durasovi

21 dopisnic (pohledů) a korespondenčních lístků, z toho

- 12 od Josefa Durase, adresovaných otci,²²
- 3 od Františka Durase, adresované otci,
- 2 od Františka Trýba,²³ adresované Josefu Durasovi,
- 1 od Jana Durase, adresovaná synu Josefovi,
- 1 od p. Podhory (Kladno, důl Engerth), adresovaná Janu Durasovi,
- 1 od Josefa Černého, adresovaná Janu Durasovi,²⁴
- 1 od Jarky (razítko Motyčín), adresovaná Josefovi Durasovi,²⁵

hospodářství tudíž nerozumí, jest v roce 1886 narozen a jest jakožto jednorochní dobrovolník odveden ku c. a k. 28 pluku pěšimu v Budějovicích.

Hospodářství pana Jana Dürase nedá se propachtovati, poněvadž výtěžek jeho na placení c.k. daní, potřeb hospodářských, vydržování rodiny, zejména syna Františka na studiích medicinských a obstarávání domácnosti této rodiny nevystačil a protož nezbyvá zde nic jiného, než aby syn Josef, který hospodářství toto za svého churavého otce vede jakožto živitel rodiny ve smyslu §60 branných předpisů v případě jeho odvedení ku c. a k. vojsku do náhradní zálohy byl přeložen, neboť jmenovaný otec toho plnou měrou zasluhuje.

Na důkaz toho naše vlastnoruční podpisy.

V Humnech dne 6. prosince 1909.

¹⁹ Např. v čp. 6, 8, 10, či 24.

²⁰ Součástí je i korespondence z doby předválečné – dopisnice Jana Durase z Lázní Mšené, adresovaná synu Josefovi do Humen v září 1910, dopisnice z Klapého pod Házemburkem, adresovaná v červnu 1902 Františkem z výletu otci do Pcher a sada 7 dopisnic, adresovaných mezi 20.–26. 8. 1902 z výletu na trase Tábor, Písek, Zvíkov, Orlík, Březové Hory, Příbram, Svatý Jan pod Skálou do Humen tehdy šestnáctiletým (!) Františkem.

²¹ Z toho v jednom mu celou stranu píše i Miroslav Kott z Humen a na obálce dopisu je vzadu psáno Josef Jína, Jilemnice u Vrchlabí.

²² Z toho 9 z roku 1914 a 3 z roku 1917.

²³ František Trýb byl jedním z Josefových přátel ze Pcher, který válku přežil.

²⁴ Jde o foto čtyř rekrutů (*Drahý strýčku a tetičko! ... Zde Vám zasílám fotografii našeho cuku.*), razítko Praha 12. 11. 1915, zpáteční adresa *J. Černý, rekruten abteilung, Praha, Dejvice, Vořechovka.*

²⁵ Šlo o přání k jmeninám poslané Josefovi s datem 18. 3. 1918 do Humen.

117 korespondenčních lístků polní pošty (Feldpostkorrespondenzkarte), z toho

- 82 od Josefa Durase, adresované otci,²⁶
- 2 od Františka Durase, adresované otci,
- 1 od MUDr. Leo Taussiga, adresovaný Janu Durasovi,
- 1 od Jana Durase, adresovaný synu Josefovi,
- 6 od Františka Trýba, adresovaných Josefu Durasovi,
- 3 od bratrance Aloise Durase, adresované Josefu Durasovi,
- 3 od bratrance Josefa Durase, adresované Josefu Durasovi,
- 6 od Josefa Durase²⁷, adresovaných Josefu Durasovi,²⁸
- 4 od Josefa Kukala, adresované Josefu Durasovi,
- 4 od Antonína Poláka, adresované Josefu Durasovi,
- 1 od Miroslava Kotta z Humen, adresovaný Josefu Durasovi,
- 1 od Josefa Černého, mlynáře v Lužci, adresovaný Josefu Durasovi,
- 1 od Josefa Durase, adresovaný Antonínu Ženíškovi, Velké Přílepy,
- 1 od J. Uhra, adresovaný Aloisovi Durasovi,²⁹

98 lístků zajatecké pošty z ruského zajetí, z toho 97³⁰ od Františka Durase, adresovaných otci³¹

16 dalších dokumentů, 2 válečné fotografie a 14 předválečných dopisnic

Bez těchto podkladů by již o bratrech nebylo možné nic zjistit, protože v pražském Vojenském ústředním archivu se ani k jednomu z nich žádný spis nedochoval.³²

²⁶ Z toho 8 z roku 1914, 1 z roku 1915 a 73 z roku 1917 (1. 3.–19. 8.).

²⁷ Jde o 4 lístky polní pošty, odeslané z 1/28 Marschkompanie pěšího pluku č. 28 (2x) a 15. polní roty pěšího pluku č. 28 (2x) a 2 lístky polní pošty ze Pcher, všechny adresované dělostřelci Josefu Durasovi. Vzpomíná na společné známé (*Píše Ti Otta? ... Já jsem zde s Franckem Horou z Hobšovic, znáš ho také? ... jsem blíže našeho Toníka! Srdečný pozdrav od Hory. ... Tady odtud nesmím našemu Toníkovi psát.*). Patrně se jedná o bratra Antonína Durase ze Pcher (narozeneho 1. 9. 1892 ve Pcherách). Viz pozn. č. 86.

²⁸ Syn Josef Duras (*17. 1. 1937) vzpomíná, že ve Pcherách žil jmenovec jeho otce, narozený také roku 1889, na vojnu prý ale nešel (vzpomínka ze 16. 4. 2012). Může však jít i o nesprávnou interpretaci faktu, že v pozdější fázi války se pcherský Josef Duras vrátil domů, uvolněn ze zemědělských důvodů. Tomu by nahrávala i ta skutečnost, že v říjnu 1916 byl Antonín Duras ze Pcher na italské frontě zajatý.

²⁹ Josef Uher je uveden na památníku padlých v 1. válce v Minicích (nyní Kralupy-Minice).

³⁰ Z toho 10 lístků z města Kostroma, 54 z města Sudogda, 3 z města Bogorodick a 30 z města Borisoglebsk.

³¹ Sem patří i 1 lístek zajatecké pošty od JUDr. Seinela, Františkova kolegy z ruského zajetí, adresovaný Janu Durasovi.

³² Vojenský ústřední archiv Praha (dále jen VÚA) sděluje: *Na základě Vaší žádosti jsme provedli dohledání informací a spisů k osobám: František Duras (2. 8. 1886) a Josef Duras (24. 9. 1889). Bohužel jsme Vám nuceně oznámit, že ke zmíněným osobám se nedochoval žádný spis a tak do něho nelze nahlédnout ani získat jeho kopii* (odpověď Čj. 1842/2011-2111, ze dne 13. 7. 2011).

Po atentátu na následníka habsburského trůnu arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este a jeho těhotnou manželku vévodkyni Žofii Hohenbergovou (rozenou Chotkovou) v Sarajevu byla v Rakousko-Uhersku dne 26. 7. 1914 vyhlášena částečná mobilizace (prvním mobilizačním dnem byl určen 28. červenec) a následně 31. 7. mobilizace všeobecná (s prvním mobilizačním dnem 4. 8.).³³

Zahájený konflikt byl pro české země co do počtu mužů nasazených ve válce největší válečnou událostí. Nikdy předtím ani potom nebylo odvedeno a nepřišlo o život tak velké množství českých vojáků. Jejich počet v císařské a královské, tedy rakousko-uherské armádě je odhadován na 1,5 milionu mužů, z nichž kolem 200 000 přišlo během válečného konfliktu o život.³⁴

Oba bratři nastoupili k 28. pěšímu pluku³⁵ – Josef jako voják 6. roty 2. praporu,³⁶ František jako jednoroční dobrovolník medik u 15. roty.³⁷ František v dopisech domů velmi výstižně popisuje situaci po vyhlášení mobilizace. Nejprve dopis s razítkem *Královské Vinohrady 28. VII. 1914*:

³³ *Za mobilizace byly povolány – náhradní zálohy a dovolenci ročníků v prezenční službě (1890–92), jeden ještě nevyčvičený ročník (1893), náhradní záložníci a zeměbranci ročníků 1882–1889 a domobrancí ročníků 1872–1881. Formování prvních pochodových praporů bylo zahájeno hned na počátku srpna, druhé pochodové prapory měly být k odjezdu na frontu připraveny nejpozději do 2. 9., třetí do 12. 9. a čtvrté do 10. 10. Mužstvo pochodových praporů procházelo výcvikem u náhradních praporů svých kmenových pluků zanechaných v místech mírové posádky. Zařazováno pak bylo do pochodových praporů (Marschbataillon – lidově maršbaták) složených z pochodových setnin (Marschkompagnie – lidově marškumpačka). Pochodové prapory byly číslovány chronologicky za sebou jak odcházely k pluku na frontu, kde bylo jejich mužstvo rozdělováno do polních praporů. Viz Sedláček.*

³⁴ V literatuře jsou uváděny počty padlých mezi 135–400 tisíci, jedním z důvodů tohoto rozdílu je i to, zda se jedná o vojáky z tzv. Českých zemí, tedy i Němce, nebo „pouze“ o Čechy (a Moravany a Slezany).

³⁵ U tohoto pluku však sloužilo více vojáků s příjmením Duras. Jedním z dalších byl i hodinář Antonín Duras, narozený 11. 6. 1892 ve Slaném, které bylo i jeho domovskou obcí. K 28. pěšího pluku nastoupil prezenční službu roku 1913 a pokračoval v ní po vypuknutí války. Jako voják tohoto pluku byl 17. 2. 1915 zajat v Karpatech. V Taškentu podepsal přihlášku do ruských legií, kam byl v hodnosti vojína zařazen 24. 6. 1916 do 1. střeleckého pluku, později povýšen na desátníka a přeložen k symfonickému orchestru. V září 1917 se v Kijevě oženil s Annou Fenclovou. Do vlasti byl evakuován XXI. transportem na lodi Titan, demobilizován k 22. 9. 1920, bydlel ve Slaném, v Lázeňské ulici č. 240 (VÚA, doklady k odpovědi Čj. 3080/2011-2111, ze dne 2. 12. 2011).

³⁶ Na počátku války byl velitelem II. praporu podplukovník Brunfaut a velitelem 6. roty hejtman Brejcha (viz elektronická informace historika Josefa Fučíka ze dne 19. 11. 2011, archiv autora). Alexander de Brunfaut (31. 1. 1861–27. 11. 1934) byl k 1. 11. 1917 (30. 12. 1917) povýšen na generálmajora a 1. 1. 1919 pensionován. Viz Schmidt-Brentano, str. 23.

³⁷ Ona 15. rota se nacházela u IV. praporu; na počátku války velel rotě hejtman Quitta, praporu plukovník Merten (viz elektronická informace historika Josefa Fučíka ze dne 14. 11. 2011, archiv autora). Eduard Edler von Mert(e)n (Eduard šlechtic z Mertenů, 4. 8. 1860–17. 5. 1933) byl k 1. 8. 1917 (23. 8. 17) povýšen na generálmajora a 1. 1. 1919 pensionován. Viz Schmidt-Brentano, str. 118.

Drazí!

Sedíme pohromadě: Pepa, já, Václav Vinařický³⁸ a Vojtěch Dvořák³⁹ v mém pokoji v Klicperově ul.29. Přišli jsme do kasáren v Brusce a tam nás poslali do karlínských kasáren, kam nás však nechtěli, tak jsme se rozhodli ject do bytu ke mně, kde budeme spát. Zítřka jedeme do kasáren.

S pozdravem na Vás a hleďte sebe opanovati a zálibu v práci a duševním klidu nalézt.

S pozdravem

František

Duras Jos

V Dúras

V. Dvořák

Další dopis, odeslaný rodičům s razítkem Vršovice (*datum nečitelné*) v líčení pokračuje:

Drazí!

V pátek 31. července spal jsem ve svém bytě na Vinohradech, přišel tam Pepa a Vojtěch Dvořák. Musel jsem do kasáren v 9 hod. tak šli se mnou. V sobotu Pepa odjel s druhým bataillonem, prý do jižních Uher, jinak nic se neví.

Já byl u 15. kompagnie a měl jsem jít v neděli do Kobylis střelito do vojenské střelnice. Byl jsem ale přeložen do nemocnice kasární tzv. marodezimmer coje to, to ví svatí. Jak tam budu dlouho, to nevím, ale as budu u sanity.

³⁸ Jedná se o Václava Durase, narozeného 18. 9. 1884, rolníka a hostinského ve Vinařicích a otce 2 dětí. Vojnu absolvoval v letech 1905–1906 u 28. pěšího pluku, ke kterému opět dne 28. 7. 1914 nastoupil v hodnosti vojína. Během válečných událostí byl zraněn střelou do pravé ruky a léčen ve vídeňské Nemocnici Milosrdných sester (viz Zprávy o raněných a nemocných Nr. 213 vydané Společnou ústřední průkazní kanceláří dne 14. 1. 1915, str.13 – *Duras Wenzel, Inf., IR. Nr.28, 4.Komp., Winaric, Böhmen, 1884, Schuß i.d. r. Hand, Spital d. Barmh. Schwestern in Wien, VI.*), následně (duben–červen 1915) jako kuchař u náhradního praporu 28. p. pl v Szegedu. Dne 13. 2. 1916 byl uvolněn jako strojník pro zemědělské práce na rodinném statku do 30. 4. a opět od 11. 5. 1916 do 31. 8. Dne 1. 4. 1917 byl z vojenské služby uvolněn ze zemědělských důvodů natrvalo (VÚA, doklady k odpovědi Čj. 2911/2011-2111, ze dne 15. 11. 2011 a archiv autora). Když Václav Duras předal hospodářství ve Vinařicích, kde v areálu statku provozoval ještě biograf a prosperující hostinec „U Přemysla“ synovi Františkovi, přestěhovali se s manželkou Boženou (rozenou Čulíkovou z Minic) „na vejminěk“ k dceři Jarmile, provdané Hořejší, do Otrub u Slaného. Zde také 11. 3. 1943 zemřel a je pochován na hřbitově v Lidicích u Otrub (Slaný-Otruby).

³⁹ Vojtěch Dvořák, narozený 27. 6. 1884, Saky (Pchery-Saky), mlynář. Vojnu absolvoval v letech 1905–1906 u 28. pěšího pluku, ke kterému opět dne 28. 7. 1914 nastoupil jako vojín. Dne 10. 12. 1914 byl zajat u obce Bochník a odeslán do zajateckého tábora v carském Rusku, kde v Omsku 31. 7. 1918 vstoupil do čs. legií. Zařazen jako telefonista do 1. záložního pluku ruských legií v hodnosti střelce (vojína). Ráno kolem půl třetí 22. 12. 1918 byl při neúspěšném bolševickém povstání zastřelen v kanceláři III. zajateckého tábora v Omsku, kde konal službu dozorčího. Pohřben 25. 12. 1918 na městském hřbitově v Omsku (VÚA, doklady k odpovědím Čj. 3080/2011-2111, ze dne 2. 12. 2011 a Čj. 3274/2011-2111, ze dne 11. 1. 2012).

Uklidněte se a hleďte nabýti jistoty a důvěry v sebe v práci, a vědomí vykonané své povinnosti.

Jak sklízíte? Slyšel jsem, že budete mít šafáře p. Černého ze Střebichovic. Jak to dopadlo s kobyloou?

Pozor dejte na podvodníky obcházející kvůli vkladům a nikomu nevěřte, vše nechte jak je. S pozdravem na všechny

František

Jsem v kasárnách ve Vršovicích, kamž jsme z Karlína přešli.

Poslední dopis před odjezdem na frontu odesílá 7. srpna z Buštěhradu, už jako jednoroční dobrovolník medik, 15. roty 28. pěšího pluku:⁴⁰

Drazí!

Jsem dnes v Buštěhradě, ráno jsme vyšli v 5 hodin ráno z kasáren ve Vršovicích a prošli jsme Prahu a táhli k Buštěhradu, kdež zítra budou střileti ostrými do šajby. Já povezu zítra nemocné z Buštěhradu do Garnisonní nemocnice do Prahy.

Co Vy děláte? Jak sklízíte? Máte zprávy od Pepy? Mluvím často s Pepou Přitockých. Jste zdraví?

Jen klid a rozvahu zachovejte, v práci hledejte duševní útěchu ať už s námi to dopadne jak chce. Mračí se ze všech stran ale snad ještě není nejhůř.

Proto jen klidně.

S pozdravem

František

Pak už následují pohledy domů,⁴¹ mapující trasu přesunu na frontu:

V neděli dnes sedali jsme v Bubnech a jedeme Kolínem kam neznámo. Jsem zdrav, přidělen k sanitnímu oddílu.⁴²

Pokračujeme v jízdě Olomoucí. Noc ve vagonu příjemná, každý bataillon jede zvlášť. Jedeme do Haliče. Nyní čekáme chvíli v Olomouci.⁴³

Pokračujeme v jízdě severní Moravou a Slezskem. Ruchu všude plno. V severní Moravě mají ještě ovsy na poli, vysoká poloha.⁴⁴

⁴⁰ Adresát Ctěný pán p.Duras Jan rolník Humny P. p.Pchery. Odesílatel Jed. dob. M. Duras F. 15 komp. Pěší pluk No 28. Vršovice. Razítko Buštěhrad 7. 8. 1914

⁴¹ Adresátem je vždy: Duras Jan rolník Humny P. p. Pchery u Kladna

⁴² Razítko Kolín 9. 8. 1914, rukou psáno E. F. M. Duras I.R. No 28 Comp. 15

⁴³ Razítko Olomouc 10. 8. 1914, rukou psáno K. u. k. Feldpost

⁴⁴ Razítko Oderberg/Bohumín 10. 8. 1914, rukou psáno K. u. k. Post, Pondělí večer 10/VIII.14.

Korespondence pokračuje dvěma lístky polní pošty, odkazujícími již na K. u K. Feldpostamt 64:⁴⁵

Drazí!

Čekám od Vás psaní a Vy nic, pošlete buď lístek korrespod. Neb psaní otevřené frankované pod adresou:

E.F.Med. Duras Fr.

Inf.Reg. 28 Comp. 15

Feldpostamt 64

Vypište vše, i zda Vám Pepa psal. Sám jsem zdrav, nálada dobrá. Hojně kolegů slouží se mnou. Pište mi pravidelně jednou za týden, vždy v neděli stále pod horní adresou.

S pozdravem

František

Drazí!

Po dlouhé cestě jsme ubytováni v chudém kraji, obilí zde skrovné, bída velká, lidé v chatách doškových zvyklí špíně, nepořádku.

Jsem zdrav, místo kde jsme nelze jmenovati z ohledů vojenských, taktéž datum dopisu.

Pište mi ihned, adresa na mne jest na druhé straně což vše věrně vypište, též o Pepovi mi napište.

S pozdravem

František

Je otázkou, jak rodiče Františkovo psaní pochopili, neboť Josefovi v dopise tlumočili: *Bratr píše, že je v chudém kraji, kde je plno špíny a nepořádek. Ani neví, jak se ten kraj jmenuje*⁴⁶.

Kraj se jmenoval Halič a 28. pěší pluk (resp. jeho 3 prapory, velitel plukovník Ferdinand Sedlaczek)⁴⁷ zde byl spolu s 59. pěším plukem zařazen v rámci 5. pěší brigády (velitel generálmajor Joseph Schneider von Manns-Au)⁴⁸ 3. pěší

⁴⁵ Obě Feldpostkorrespondenzkarte s razítkem K. u K. Infanterie Regiment Victor Emanuell III König von Italien Nr. 28, odesílatel E.F.Med. Duras Fr. Inf. Reg. 28 Comp. 15; druhý lístek orazítkován K. u K. Feldpostamt 64, 17. VIII. 14.

⁴⁶ Feldpostkorrespondenzkarte s razítkem Pchery 23/8/1914, adresát Infanterist Josef Dúras, ir. Nr.28, 6 komp., Feldpostamt 33. Dále v textu citováno v plném znění.

⁴⁷ Ferdinand Sedlaczek (27. 10. 1859–5. 1. 1925) byl k 14. 1. 1918 s účinností od 1. 9. 1915 (27. 8. 1915) povýšen na generálmajora a 1. 1. 1919 pensionován. Viz Schmidt-Brentano, str. 171.

⁴⁸ Josef Maria Ferdinand Karl Schneider Edler von Manns-Au, (Schneider šlechtic z Manns-Au, 2. 2. 1865 Štýrský Hradec–3. 2. 1945 Štýrský Hradec), byl na generálmajora povýšen k 31. 10. 1912, na polního podmaršálka povýšen k 1. 9. 1915 (22. 8. 1915) a 1. 1. 1919 pensionován. K 31. 10. 1940 mu byla přiznána hodnost německého generála pěchoty Wehrmachtu. Viz Schmidt-Brentano, str. 165

divize⁴⁹ (velitel polní podmaršálek Joseph Roth) ve XIV. sboru (velitel generál pěchoty arcivévoda Josef Ferdinand) 3. armády (velitel generál jezdeckta rytíř Rudolf von Brudermann).⁵⁰ Svůj bojový křest zde 28. pluk prodělal 28. srpna 1914, kdy se zapojil do bitvy u Komarówa. Druhý den ráno vytlačil nepřítele z Hulczy a Chochlówa, a to za cenu vlastních ztrát 1 padlého, 59 raněných a 39 nezvěstných. O den později, v pátém dni tzv. „komaróvské bitvy“, se pluk zapojil do krvavých bojů o Poturzyn, ležící mimo hranice habsburské monarchie na území tehdejšího ruského Polska.⁵¹

Josefova korespondence domů je ve srovnání s bratrem lakoničtější a gramaticky těžkopádnější. Po rozloučení s bratrem, o kterém rodiče informoval František, následují Josefovy pohledy z Kolína (*Zasílám spomínku scesty přes Kolín. Pozdravuji Vás všechny, dosud se máme dobře. Zasílá Syn Josef Dúras*)⁵², Chocně (zde poprvé uvádí adresu *Infanterist Josef Dúras, ir Nr 28, 6 komp., Feldpostamt 94*⁵³)⁵⁴, Hrušovany u Židlochovic⁵⁵ a Gänserndorfu⁵⁶ (*Milí Rodiče! Dne 3/7⁵⁷ dopoledne sme přijeli do Prešpurku, kde sme viděli našeho Nástupce,⁵⁸ jedeme dál. Přijmete srdečný pozdrav a vřelá políbení od syna vašeho Josefa*).

Pak následují 3 korespondenční lístky polní pošty, které rodičům příliš informací neposkytly. První⁵⁹ konstatoval ... *Mám se dobře, sme na jihu*. Poslední⁶⁰

a <http://forum.axishistory.com/viewtopic.php?f=26&t=24465&start=15>

⁴⁹ Polním poštovním úřadem 3. pěší divize v Haliči byl K. u K. Feldpostamt 64.

⁵⁰ Viz <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/oobgalic.htm#3rdarmy>

⁵¹ Josef Fučík: Osmadvacátníci. Spor o českého vojáka Velké války 1914–1918. Mladá fronta, Praha 2006, str. 55–57.

⁵² Razítko Kolín 2 1. 8. 1914, rukou připsáno *Porto prosté*.

⁵³ K. u K. Feldpostamt 94 byl tehdy polním poštovním úřadem pro 19. pěší divizi v Haliči; II. prapor 28. pluku však spadal pod 9. pěší divizi, správně by tedy na lístku mělo být K. u K. Feldpostamt 33.

⁵⁴ Razítko Chocně 2. 8. 1914, rukou připsáno *Porto prosté*.

⁵⁵ Razítko Hrušovany u Židlochovic 2. 8. 1914, odesílatel Infanterist Josef Dúras, ir Nr 28, 6 komp., Feldpostamt 94.

⁵⁶ Gänserndorf leží v Dolních Rakousech asi 20 km severovýchodně od Vídně na Moravském poli a s Vídní je spojen rakouskou severní dráhou „Nordbahn“.

⁵⁷ Zde se jedná o chybu, správné datum má být 3. 8. 1914; chybě uvedení července místo srpna se v Josefově korespondenci z počátku války několikrát opakuje.

⁵⁸ Šlo o arcivévodu Karla, pozdějšího císaře Karla I. (1887–1922); papežem Janem Pavlem II. byl 3. října 2004 v Římě prohlášen za blahoslaveného. V srpnu 1914 byl přidělen k vrchnímu velení c. a k. armády v Těšíně.

⁵⁹ Feldpostkorrespondenzkarte s razítkem K. u K. *Militär – Stations-Commando zu Bjelina*. Město Bjelina leželo v severovýchodním cípu Bosny a Hercegoviny, necelých 10 km od hranice se Srbskem, kterou tvořila řeka Drina. Na pobyt vojáků od 28. pěšího pluku ve zdejším vojenském táboře vzpomíná i Egon Ervín Kisch, tehdejší desátník c. a k. pěšího pluku č. 11. Viz E. E. Kisch: Vojákem pražského sboru. Nakladatelství politické literatury, Praha 1965, str. 22.

⁶⁰ Zde poprvé je u Feldpostkorrespondenzkarte správně napsán *Feldpostamt 33* a přidáno kulaté razítko

se především zajímá o Františka: ... *Sem dosud zdrav a snad pán Buh dá že se zase sejdem. Pište mi jak se vy máte, jestli ste zdraví. Kde je bratr. ...*

Rodiče odpovídají Josefovi 23. srpna⁶¹: *Milý synu! Přijmi od nás srdečný pozdrav a políbení. Jsme všichni zdraví. Mák jsme již sklídili. Bratr píše, že je v chudém kraji, kde je plno špíny a nepořádek. Ani neví, jak se ten kraj jmenuje. Pepa lužecký⁶² je u nás. Ještě jednou Tě zdraví Tvoji rodiče.*

Josef Dúras byl na srbské frontě v 2. praporu 28. pěšího pluku, zařazeném v 18. pěší brigádě⁶³ (velitel plukovník Joseph Mayrhofer von Grünbühel)⁶⁴ 9. pěší divize⁶⁵ (velitel polní podmaršálek Viktor von Scheuchenstuel)⁶⁶ v VIII. sboru (velitel generál jezdecký Artur, svobodný pán Giesl von Gieslingen) 5. armády (velitel generál pěchoty rytíř Liborius von Frank).⁶⁷ Tato armáda měla vymezeny nástupové prostory proti Srbsku od soutoku řek Sávy a Driny až po město Zvornik, plánovaným cílem bylo dobytí Bělehradu. Její VIII. sbor⁶⁸ měl útočit v prostoru vymezeném městy Brčko a Bjelina, kde měl překročit Drinu a zaútočit severně od srbské Lješnice. Tento sbor, resp. jeho pěší pluky č. 91 a 102, tvořily čelo útoku, který začal 12. srpna ráno. Silný odpor nepřitele však zbrzdil plánovaný postup⁶⁹, a tak se jednotky 18. pěší brigády do útoku na východní břeh řeky Driny zapojily až kolem páté hodiny odpoledne a v dalších dnech útočily směrem na srbské město Lješnica. Pátý den po zahájení útoku však přešla srbská armáda do protiofenzívy, která postupně donutila

2. polního praporu 28. pěšího pluku, chybně však uvedeno datum 15. 7. 1914 (správně 15. 8.).

⁶¹ Feldpostkorrespondenzkarte s razítkem Pchery 23/8/1914, adresát Infanterist Josef Dúras, ir. Nr.28, 6 komp., Feldpostamt 33.

⁶² Jde o Josefa Černého z Lužeckého mlýna, jednoho z příbuzných rodiny Durasů. Viz poznámka č. 24 a 76.

⁶³ Společně s 11. a 73. pěším plukem.

⁶⁴ Josef Mayrhofer von Grünbühel (24. 2. 1857–5. 5. 1929) byl po vypuknutí války 1. 8. 1914 povýšen na generálmajora (s účinností k 20. 8. 1914) a 1. 3. 1918 jmenován titulárním polním podmaršálkem. Viz Schmidt-Brentano, str. 116.

⁶⁵ Tu tvořila 17. pěší brigáda (91. a 102. pěší pluk), 18. pěší brigáda, 9. brigáda polního dělostřelectva a 2 eskadrony (č. 2 a 5) dragounského pluku č. 14. Viz <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/serbia.htm>

⁶⁶ Viktor hrabě von Scheuchenstuel (10. 5. 1857–17. 4. 1938) byl povýšen na generálmajora 1. 11. 1907 (27. 10. 1907), na polního podmaršálka 1. 11. 1911 (30. 10. 1911), na polního zbrojmistra 1. 5. 1915 (7. 5. 1915), na generálplukovníka 1. 11. 1917 (16. 11. 1917) a 1. 12. 1918 pensionován. Viz Schmidt-Brentano, str. 161.

⁶⁷ Viz <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/serbia.htm>

⁶⁸ Velitelství VIII. sboru sídlilo v Bjelině na radnici. Viz E. E. Kisch, str. 20.

⁶⁹ *Dle dobových dokumentů a vzpomínek pamětníků byly břehy řeky pokryty stovkami mrtvol a kusy roztrhaných těl, což mělo na přecházející mužstvo velmi deprimující účinek. Na jednom z ostrovů lemujících srbský břeh byla dělostřeleckou palbou pobita i celá plukovní kapela pěšího pluku č. 102 plnící si zde svoji bojovou povinnost. Viz Sedláček.*

k ústupu z dobytého srbského území nejen 5. armádu, ale i ostatní rakousko-uherské síly.⁷⁰

Porážka, ústup a velké ztráty znamenaly pro c. a k. vojáky těžký otřes. Jen u 9. pěší divize dosáhly celkové ztráty 9 000 mužů,⁷¹ samotný II. prapor 28. pluku ztratil mezi 16.–18. srpnem 800 mužů, tzn. plných 50% svého stavu.⁷² Josef se však rodičům o bojích vůbec nezmiňuje, když jim 22. 8. píše⁷³: ... *Dosud sem zdráv. Pište mi jak se mate Vy jestli ste zdravi. Nenamahejte se, udržujte vše jen co musí být. Pište brzi jak se vede Františkovi. ... Bůh dá že se zase sejdem.*

Následující den jim píše znovu:⁷⁴ *Drazí Rodiče! Dne 24^{ho}/8 dostal sem od Vás první psaní,⁷⁵ které mně velice potěšilo. Požní už zajiste máte, nenamahejte se dělejte jen to co musite. Já se mám dosud dobře, jsem zdrav, jen časem si zastesknu podomově, a snad pán Buh dá že se zase všichni sejdem.*

Sem rád že tam nejste sami že ste si vzali ksobě tetičku Runsovou a Pepu z lužce.⁷⁶ Pište mi brzi kde je František, a jak se má já mu dal adresu a ještě podnes sem od něj nic nedostal. Odepište hned. Zdraví Vás a líbá všechny syn Josef Důras.

V literatuře, věnující se osudům II. praporu 28. pěšího pluku, se uvádí, že byl ze srbské fronty v druhé polovině srpna 1914 přesunut s 2. armádou

⁷⁰ Do 23. 8. bylo srbské území od všech částí rakousko-uherské armády zcela osvobozeno. Viz Sedláček.

⁷¹ Hlavní zkušenosti vojáků z prvních střetnutí na srbské frontě byly strašlivé poznatky hrůz moderní války, na jejíž vedení nebyli vycvičeni ani připraveni. Nesmírně demoralizující účinky na ně měly velikost utrpených ztrát, časté závady pušek, nedostatečné zásobování potravinami i municí, ale i sebeobětavost Srbů a jejich ruční granáty. Ty totiž nebyly před válkou v armádě monarchie zavedeny a vojáci proto neznali jeho účinky. V boji se neuměli řádně chovat ani důstojníci. Jejich zlatem vykládané výložky, lesklé pochvy šavlí a jiné demaskující prvky výstroje a zvyk neustále jezdit na koni a za útoku postupovat před svou jednotkou z nich totiž dělal jedinečný terč a srbsí vojáci se na ně také s oblibou zaměřovali. A nejednalo se jen o důstojníky nižší. Za bojů 14. 8. padli například všichni velitelé praporů 11. pěšího pluku a 17. 8. padl i velitel 21. zeměbranecké divize generál Prziborsky. Celkové ztráty důstojnického sboru 11. pěšího pluku za první týden bojů dosáhly 71% (69 důstojníků a aspirantů – z toho 23 mrtvých)! Celkové ztráty rakousko-uherské armády za první ofenzívy byly odhadnuté na asi 8 000 mrtvých, 30 000 raněných a nejméně 4 000 zajatých. Viz Sedláček.

⁷² Karel Pichlík: Přechod pražského 28. pěšího pluku do ruského zajetí 3. dubna 1915. Historie a vojenství 1959, č. 1, str. 59.

⁷³ Feldpostkorrespondenzkarte s razítkem K. u K. Feldpostamt 33, 23.VIII.14, přidáno kulaté razítko 2. polního praporu 28. pěšího pluku.

⁷⁴ Korespondenční lístek s razítkem K. u K. Feldpostamt 33, 23. VIII. 14, přidáno kulaté razítko 2. polního praporu 28. pěšího pluku, odesílatel Infanterist Josef Důras, Nr 28, 6 Komp, Feldpostamt 33.

⁷⁵ Jedná se patrně o jedno ze dvou psaní, posílaných 5. 8. a 17. 8., o kterých se Josef později zmiňuje, ta však v dochované sbírce korespondence nejsou k dispozici. Není pravděpodobné, že dopis, napsaný a odeslaný poštou ze Pcher 23. 8. 1914 by mohl Josef na frontu obdržet již o den později.

⁷⁶ Jedná se o Josefa Černého, syna mlynáře z Lužce, který byl v roce 1915 též povolán do armády. Viz poznámka č. 24.

generála jízdy Eduarda von Böhm-Ermolliho do Haliče, kde opět působil odloučeně od hlavních sil pluku. Nejprve zařazen do kombinované pěší divize polního podmaršálka Rudolfa von Stöger – Steinera a později do 29. pěší divize (velitel polní podmaršálek Eduard Zanantoni).⁷⁷ Korespondence Josefa Durase s uváděným číslem polní pošty 33, patřícím 9. pěší divizi, přidáno kulaté razítko 2. polního praporu 28. pěšího pluku a odesílatel identifikovaný jako Infanterist, Nr. 28, 6 Komp, Feldpostamt 33, však Josefa Durase i jeho jednotku stále umísťují na srbskou frontu.

Koncem srpna⁷⁸ Josef opět píše rodičům: *Milý Rodiče! Čekám každého dne psaní od Vás a od Františka a nemohu se dočkatí správi. Od Vás milovaný rodiče dostávám druhé, jedno 5/8 posílané a druhé 17/8 posílané, což je na tu vzdálenost od Vás dosti slušný. Od Františka sem dosud nedostal žádnou správu, pouze od vás, že jel přes Moravu a přes Slezko, a dal sem mu adresu na mne. Já bych mu již dávno psal ale neznám na něj adresu. Vojtěch Dvořák je zrovna takoví. U celého cukru nemám žádného známého, popuze u 7. Kompanie je Alois Rus.⁷⁹ Venouš Důras v Praze se ode mne odtrh a od té doby nevím, o něm. Já se mám dosud dobře a chvála pánu Bohu sem dosti zdrav. Pobyt máme všelijaký, přecházíme, ze zahrady do zahrady, s kukuřice do kukuřice a tak to živobyťí tlučem smutně den po dni. Dopis pak pokračuje otázkami na hospodaření na statku, informací, že by chtěl poslat domů nějaké peníze a obvyklým srdečným pozdravem.*

Dalšího dne pak skutečně posílá dopis domů, v něm útržek s razítkem⁸⁰ a píše mimo jiné, že se rozhodl poslat rodičům 160 korun a 40 korun si nechat: *Mněl jsem celkem 200 K., což mě bilo v těch končinách vůbec nic platny. Proto se ničeho nelekejte a peníze přijmete. Já bych se o ně musel zbytečně starat. Kdybych snad potřeboval, tak buďte bez starosti že bych si Vám o ně psal.*⁸¹

⁷⁷ Např. viz Fučík, str. 49, či http://vojenstvi.cz/vasedotazy_80.htm

⁷⁸ Datum na dopise – 29. 8. 1914, razítko K. u K. Feldpostamt 33, 30. VIII. 14, přidáno kulaté razítko 2. polního praporu 28. pěšího pluku.

⁷⁹ Alois Rus, narozený 4. října 1888 v Kokovicích, příslušný tamtéž, svobodný hutník. Náhradní záložní pěšák p. pl. 28. Zemřel na ruském bojišti 15. 3. 1915 v boji u Sekowa, pohřben tamtéž u kostela (Kronika obce Pchery, Rok 1918 – Seznam padlých a nezvěstných, položka č. 40, strana 44 a VÚA, doklady k odpovědi Čj. 3080/2011-2111, ze dne 2. 12. 2011).

⁸⁰ Dopis byl psán 30. 8. , stejného data je i razítko na kuponu, dopis odeslán s razítkem K. u K. Feldpostamt 33, 31. VIII. 14, přidáno kulaté razítko 2. polního praporu 28. pěšího pluku.

⁸¹ Rodiče mu děkovali Feldpostkorrespondenzkarte s razítkem 6. 9. 14 ze Pcher: *Mylý synu! Srdečně tě zdravíme a líbáme. Jsme všichni zdraví. Peníze jsme obdrželi 160 K. Těší nás, že Ty jsi také zdrav a máš se dobře. Připravujeme k setí. Máme zde velké sucho, takže ani ještě orat nemůžeme. Učíme 3 krávy s tím volem tahat. Brambory již jsme vybrali. Mák jsme dostali letos domů suchý. František Trýba rukoval již a je u dragounů. František už nepsal 3 týdny. Ještě jednou Tě zdraví a líbají Tvoji rodiče.*

V následujícím dopise (*psaný dne 19 3./9. 14. posílaný 19 6/9 14.*)⁸² se Josef trochu rozepisuje o situaci, ve které se spolu s jednotkou nacházel: *Právě když sem začal psát psaní, opodál od 11ho pluku hrála hudba, kterou sem míval jak víte moc rád, ale dnes nás žádného nerozveselila. ... Dne 4./9. odpoledne sme se vrátili z feldvachy do lákru, bysme si odpočinuli. ... Dne 5.^{ho}/9. sme oslavovali výteztství severní armády.⁸³ Pak sme dostali rozkaz, že se zdržíme déle na místě, abysme upravili celtý skrátka naše ložnice, což sme dělali půl dne. ... V neděli dne 6^{ho}/9 byli sme na polní mši, na které spívali od *Nás lidi, píseň Tisíckrát pozdravujem Tebe.*⁸⁴ Po mši vrátili sme se do lákru, k nedělnímu odpočinku. V devět hodin přišle počta, na kterou nejen Já nýbrž celý cuk čeká, komu co přivezla. Mne náhodou nic ačkoliv čekám kolikátý den. Proto psaní ukončuji a zasílám Vám jej. Co se týče polohy je zde rovina oseté hlavně kukuřicí a pšenicí. Moc pozemků je ladem, neb porostlí křovinami a vonou trávou. ... Tak co píše František ze severu?*

V odpovědi na korespondenční lístek polní pošty, poslaný ze Pcher od rodičů 6. 9., který obdržel o pět dní později, Josef druhý den odepisuje:⁸⁵ *Drazí Rodiče! Dne 11^{ho}/9 jsem dostal lístek, který mne potěšil. Peníze ste v pořádku dostali, které sem Vám poslal. Tryb je ve staré Boleslavi u dragounu, Ant Dúras je v Benešově.⁸⁶ Já jsem dosud zdrav, marše děláme veliké a namahave. Cože František nic tak dlouho nepsal? Co píše jiný, kupř. Vojtěch Dvořák a jiný? Mluvil jsem zde s Kodýmtem, co má Nedvědky ceru, který jsme si jeden druhému posteskli. Zde je taky sucho jako u Vás. Zatím z Bohem na shledanou. Zdraví Vás a líbá Josef Dúras. Pište brzo.*

⁸² Dopis byl odeslán s razítkem K. u K. Feldpostamt 33, 6. IX. 14, přidáno kulaté razítko 2. polního praporu 28. pěšího pluku.

⁸³ V celé 9. pěší divizi byl v sobotu 5. 9. předčítán rozkaz jejího velitele polního podmaršálka Viktora von Scheuchenstuel, reagující na nedávné boje a informující mimo jiné, že z *našeho velkého a pěkného úspěchu na severu připadá i našim vojskům na jihu značná zásluha* (Viz Kisch, str. 77). Míněno patrně první vítězství c. a k. jednotek – v šestidenní bitvě u Komarówa, kde *dobyly rakousko-uherské zbraně významného vítězství a donutily protivníka s velkými ztrátami k ústupu*. Viz Sedláček.

⁸⁴ Tuto mši hudbou doprovázela plukovní hudba 11. pěšího pluku. Jednalo se o její poslední vystoupení, neboť byla téhož dne rozpuštěna, nástroje odeslány do Pisku a hudebníci převeleni mezi nosiče raněných. Viz Kisch, str. 78.

⁸⁵ Feldpostkorrespondenzkarte psaná 12. 9. a odeslaná s razítkem K. u K. Feldpostamt 33, 13. IX. 14, přidáno kulaté razítko 2. polního praporu 28. pěšího pluku. Odesílatel Jos Dúras, 6. Komp Nr. 28.

⁸⁶ Antonín Duras, narozený 1. 9. 1892 ve Pcherách (okres Slaný), které byly i jeho domovskou obcí, narukoval jako pěšák – jednoroční dobrovolník 24. srpna 1914 ke 102. pěšímu pluku, v roce 1916 byl přeložen ke 3. pluku císařských myslivců. Během své vojenské služby (15 měsíců v týle a 11 měsíců v zákopech – Karpaty a Jižní Tyroly) dosáhl hodnosti podporučíka. Dne 10. října 1916 byl na italské frontě zajat u Monte Pasubio. V dubnu 1918 vstoupil v hodnosti vojína do 32. pěšího pluku italských legií, následně povýšen na podporučíka a 30. 11. 1918 na poručíka. V hodnosti kapitána z legií odchází (započtena služba k 31. 12. 1919), následně jmenován důstojníkem z povolání a přeložen k četnictvu. Za svojí účast v legiích obdržel Československou revoluční medaili a italskou válečnou dekoraci (nastrino per fatiche di Guerra) (VÚA, doklady k odpovědi Čj. 3080/2011-2111, ze dne 2. 12. 2011).

Ani slovo o tom, že se jeho jednotka v rámci 9. pěší divize⁸⁷ v prvních zářijových dnech připravovala na druhou ofenzívu proti Srbsku⁸⁸ a že on sám má za sebou těžké boje. Až o téměř měsíc později Josef Duras domů píše: *Náš nejkrutější boj počal 8. září⁸⁹ a trval až do 10. září, načež bylo náky den pokoj.*

V noci z 8. na 9. 9. se totiž jednotky VIII. sboru pokusily překročit řeku Drinu jižně od jejího ústí do Sávy:⁹⁰ *Hned od počátku se nejtěžší boje rozhořely v místě útoku VIII. armádního sboru, jehož vojáci, kteří o připravované akci předem nevěděli, byli v noci náhle vzbuzeni a zcela nepřipraveni vrženi vpřed. Velmi obtížné bylo už samotné překonání řeky, jejíž hlavní koryto mělo šířku 150–220 metrů, dosahovalo hloubky 6–8 metrů a navíc se rozvětvovalo do četných vedlejších ramen a vytvářelo množství většinou hustě zarostlých ostrovů. Pro vojáky převážené na pontonech byl velmi nebezpečný už sám dešti rozvodněný prudký tok, vážnou překážkou se staly i až 5 metrů vysoké srázné břehy. Nedlouho po tom co se přes řeku podařilo přepravit první jednotky, udeřila na ně nečekaně 1. Moravská divize. V bojích o narychlo vybudované předmostí zakrátko vykrvácel 11. pěší pluk určený k jeho obraně a císařské oddíly neschopné odolat srbskému náporu musely zatroubit k ústupu. Nejkatastrofálnější bylo, že přímo za jejich zády se valila rozbouřená řeka a ustoupit proto nebylo kam. Vypukla panika, strachem šílení vojáci zahazovali pušky a drali se ke břehu, kde nemilosrdně zápasili o místo v pontonech, kterých byl nedostatek. Několik zoufalců se pokoušelo řeku přeplavat, řadu vojáků do proudu srazila bezhlavá masa prchajících, část přeplněných pontonů se převrhlo i s uprchlíky. Temně hučící proud byl zakrátko plný mužů zoufale zápolících o holý život, spásného protějšího břehu ale dosáhl jen zlomek z nich. Ztráty z ani ne dvoudenního boje byly strašlivé – vždyt jen utonulých bylo několik tisíc! Nejkrutěji byla postižena 9. pěší divize, jejíž pluky si vzpomínku na děsivou katastrofu uchovaly ve smutných písních. Vzhledem ke ztrátám a naprosté demoralizaci (Desítky mužů volily raději zranění vlastní rukou než by zůstali v první linii. Případy sebepoškozování se rozmohly natolik, že bylo nutné přistoupit k jejich posuzování podle stanného práva.) byl VIII. armádní sbor prozatím zanechán*

⁸⁷ Stále spolu s 21. zeměbraneckou divizí jako součást VIII. sboru 5. armády, která měla *poutat síly nepřítele na severním úseku Driny*. Viz Sedláček.

⁸⁸ Na začátku září 1914 byly rakousko-uherské síly na srbské frontě přeskupeny a 9. pěší divize se přesunula na západní břeh Driny do prostoru Rača – Medjaši. Dne 6. září nastala změna ve velení 18. pěší brigády, které převzal dosavadní velitel 102. pěšího pluku plukovník Hugo Kronberger. Viz <http://hynek.domalip.web.cz/ir102.html>

⁸⁹ To potvrzuje i Kisch, str. 81, který na dopoledne 8. září vzpomíná: *Kolem nás nosí na nosítkách raněné a umírající od stodruhého a osmadvacátého, jiné podpírají v chůzi, někteří jdou sami s rukou v obvazu. Čtyřspřežní sanitní vozy od zdravotního stanoviště 9 pro pěchotu jedou prázdné vpřed a vracejí se plné. Proud raněných, kteří se belhají pěšky se tím nemění. Z masa vyčnívají střelami roztráštěné kosti, z tváří visí kusy kůže, blůza, plášť, obvazy jsou prosáklé jediným barvivem: krví.*

⁹⁰ 9. pěší divize měla Drinu překročit u Rače, vlevo od ní 21. zeměbranecká pěší divize, napravo 36. pěší divize. Ta však, vzhledem k silnému srbskému odporu, řeku vůbec nedokázala překročit. Viz Kisch 97–98.

na vlastním břehu s rozkazem vázat síly nepřítel demonstracemi, k ofenzivním akcím měl být použit až později.⁹¹

Části VIII. sboru začaly Drinu opět přecházet až 13. září, významnějších úspěchů však na tomto úseku fronty dosaženo nebylo. Hlavní tíhu bojů nesla 21. zeměbrancecká divize, která zahájila postup do Srbska přes poloostrov Parašnici. 9. pěší divize zaútočila ve středu 16. září v prostoru Rače,⁹² kde se 102. pěšímu pluku podařilo překonat řeku Drinu přes pontonový most a postupovat dále směrem k Crna Baře.⁹³ Josefova jednotka byla přes řeku převážena v pontonech a on sám byl při útoku praporu za Drinou nedaleko od vsi Salaše raněn do nohy.⁹⁴

Tuto informaci však rodičům v dopise z 20. 9.⁹⁵ nezmínil: *Milí Rodiče! Přijme Te odemne srdečný pozdrav. Dne 12^{ho}/9 sem Vám psal naposled nini píši až 20^{ho}/9 ho což je dost pozdě. Jak Vám vždycky píši tak i dnes Vám dávám vjedet, že se mám dost ucházejíc a jsem dost zdrav. Jsem trochu churaví, protomne dali do nemocnice. Není to zlí zakrátky čas dá pán Bůh že zase budu chlapík. Nepište mi až Vám napíší zase delší psaní. Zatím z Bohem na shledanou. Přijme Te srdečný pozdrav a věřel polibeni Josef Dúras*

O týden později Josef upřesňuje, kde se nachází: *Jsem v Uherském městě v Csaktornije,⁹⁶ čte se: Čakovice. Jeto město veliké sme v Měšťanské škole. ... Sme zde tři češí pohromadě, vječina je tu Chorvátů a Maďarů. ... Abych se zmínil o mé noze, chvílema mne bolí ale není to tak zlé. Doktor je zde čech pašák člověk pochází z Prahy. Následuje popis, jak jsou na něj jako zraněného vojáka někteří místní obyvatelé milí a zvou ho na jídlo. Žádá též z domova o poslání 60 korun a zasílá svojí nynější adresu do Záložní nemocnice, pokoj č. 6.⁹⁷*

Krátce poté pak následuje pohled s obrázkem průmyslové cihelny a popisem *Ziegelei „Morandini Bálint“ Téglagyára Csákrötnya*, psaný i poslaný 28. 9.

⁹¹ Viz Sedláček; boje popisuje též Kisch, str. 80–98 či <http://hynek.domalip.sweb.cz//ir102.html>

⁹² Ranní útok tohoto dne popisuje z pohledu pěšáka 11. pluku Kisch, str. 105–106.

⁹³ Viz <http://hynek.domalip.sweb.cz//ir102.html>

⁹⁴ Viz též Seznam ztrát Nr. 76 vydaný c. a k. ministerstvem vojenství dne 9. 12. 1914, str. 11–Duras Josef, *ResInft., IR. Nr.28, 6.Komp., Böhmen, Schlan, Pcher, 1889, verw.*

⁹⁵ Dopis s ručně napsaným *Feldpost* a razítkem *Hadtár Postahivatal 81 25. Sep. 1914 a K. u K. 5. Armeedetappenkomando*. Odesílatel *Josef Dúras, Nr 28 6 Komp.* *Hadtáp-postahivatal 81* byl etapním poštovním úřadem velitelství 5. armády.

⁹⁶ Jedná se o město *Čakovec* (maďarsky *Csákrötnya*, německy *Tschakturn*), ležící nyní v severním Chorvatsku mezi řekami Murou a Drávou, u hranic se Slovinskem a Maďarskem.

⁹⁷ Dopis s razítkem *Csákrötnya 28. Sep. 1914*, modrým razítkem *Militärpflege* (další modré kulaté razítko je nečitelné).

a pohled srbského kostela v Bjelině, poslaný 1. 10. (... *Posílám Vám pohled z Běliny*,⁹⁸ *který již nosím měsíc v kapse a nemoch jsem Vám ho poslati. Město je krásné, jak je vidět na pohlednici ale vnitřek je zanedbalý, veliký nepořádek. ...*).

Pak následuje lístek polní pošty, ve kterém se Josef trochu rozepisuje o své cestě z fronty:⁹⁹ *Zajisté ste dostaly ze dne 20/9 psaní v kterém byl dost smutný obsah. Dne 24/9 jsem byl naložen v Brčce do vlaku a 25/9 večer přijel sem do Csaktornije v Chorvatsku Uhry. Zranění není tak veliký, jenom že budu delší čas kulhat.*

Teprve v dopise, který psal 2. 10. v Záložní nemocnici v Čakovci,¹⁰⁰ popisuje konečně situaci kolem svého zranění podrobně a nezvykle otevřeně:

Milí Rodiče!

Již od středy každý den čekám od Vás nějaké psaní ale porad marně. Sou mi zde dlouhé dni, sedím celý den na posteli a přemíšlím o domově. Dostá Vám každý den noviny a sice Národní listy, které již nechci ani číst, ponivadž píší samé blbiny. Rád bych Vám psal a již nevím ani co, tak jsem se rozhod, že Vám napíši celej postup mé cesty.

Náš nejkrutější boj počal 8. září a trval až do 10. září, načež bylo nějaký den pokoj. Dne 16. září jsme začli nový boj, v kterém, sme šli první ráno ve 3 hod převezli Nás přes řeku Drinu u vsi Salaše za veliké palby.

Převázeli Nás v pontonech, ale kus ke kraji museli sme jít pod kolena ve vodě. Nato sme se propletali houštím listnatých stromů kupředu, dále následoval les do kterého Srbové prali šrapnerama a granátama.

Pak následovalo pole oseté kukuřicí, za ním údolí vrbím porostle, kde byl muj poslední krok v Srbsku, jsa raněn do levé nohy od šrapneru a sice dolítka, takže to není zlé, zde mne kamarád ovázal a já opíraje se o kver vracel jsem se křece Dryně.

U řeky sedel jsem celý půl dne, tam přinášeli raněné vojáci.

Odpoledne Nás naložili do pontonů a převezli na druhý břeh, od kud jsem šel půl hod. do Salaše, kde byl určený hilsplac, tam mne znovu převázali a zůstal sem tam přes noc. Druhý den před samim polednem nás naložili, vezli Nás půl druhé hodiny na vozích na jedno pole tam dali nám mináž a večer v 6 hodin nás zase naložili na Čužácki¹⁰¹ vozi a vezli Nás hodinu cesty a sice křece Sávě.

⁹⁸ Jedná se o město Bjelina, ležící v severovýchodním cípu Bosny a Hercegoviny, odkud psal Josef rodičům Feldpostkorrespondenzkarte již v první polovině srpna.

⁹⁹ Lístek polní pošty, psaný 26. 9., s razítkem *Csákrotnya 3. Okt. 1914*, modrým razítkem *Militärpflege* (další modré kulaté razítko je nečitelné).

¹⁰⁰ Dopis s razítkem *Csákrotnya 5. Okt. 1914*, modrým razítkem *Militärpflege* a modrým kulatým razítkem *K. u K. Militär – Stations-Commando Csákrotnya* (jméno města není zcela čitelné). Odesílatel *Jos Düras Nr. 28 rezervešpital Csákrotnija Uhry*.

¹⁰¹ Výraz *čužák* byl v období monarchie používán jako hanlivé označení Balkánců. Šlo o počestění německého *Tschutsche*, používaného v Rakousku dodnes (http://www.serak.cz/Svejkn/nap_ce.htm). Ve voj-

Celá cesta o které sem se až doteď zminoval byla pro mě hrozná.

Na Sávě čekal parník do kterého Nás naložili a byly sme v něm do rána, ráno pak jsme jeli do Města zvané Brčka, v Brčku Nás zase naložili na čužácké vozi a vezli nás do nemocnice tam Nás zapsaly a rozvezli Nás poměstě pro nedostatek místa v nemocnici. Dne 24/9 Nás naložili do vlaku v Brče a dne 25/9 večer Nás přivezli do Csaktornije, na nádraží Nás naložili do kočárů a odvezli Nás do školi jak již sem Vám psal. ....Zde vařeji samou polivku večer i ráno nejnito ani kjídlu, tak si dáváme tři češi vařit kávu večer i ráno. Tak sem Vám vypsals kus mého životopusu.

Ted ale taky Vy pište jak visemáte, ste zdrávi? Noha už tak nebolí. Ještě jednou Vám piši adresu.

Srdečně Vás zdraví a líbá Josef Duras

Po tomto listě konečně obdržel dopis z domova.¹⁰² Rodiče ho informují, že František už dlouho nepsal, píše mu o polních pracech, sklizni máku, po které tetu Runzovou odvezli do Lužce, zatímco Pepa Černý je tam s nimi od 3. srpna, radí mu, aby se dal poslat na doléčení do Slaného a táží se, jestli neví o Aloisu Rusovi (... *Žádej pana Doktora kdyby ti dal dovolenou do léčení domu, Fr. Veselý Brožovský byli v Budapešti ranený 30/9 přijeli domu na 14 dní tak žádej budeli to možné ... Když snad by jsi nemohl tak vše vypiš jak jsi raněn to víš že strach a starost o Vás je nesmírná v každém dech. ... Odepiš nám hned toužebně čekáme jestli víš něco o Alojsu Rusovi tak napiš přišlo jim psaní zpět a napsáno špitál a víc nic. Rusová k nám běhá každý den jestli něco píšeš o něm, nemůžou se nic dozvědět. ...*). Na poslední ze 4 stánek dopisu napsali rodiče adresu na Františka a pod ní píše Josefův a patrně i rodinný přítel Miroslav Kott z Humen. Přeje mu, aby se uzdravil, ptá se zda by se Josef nemohl rozjet do Pcher, až se jeho stav zlepší, a zda neví o jeho bratrovi (sloužil u 8. pěšího zeměbranceckého pluku u strojních pušek, M.G. Abt. 2/8), kterého potkal stejný osud jako Josefa a je prý v některé nemocnici.

Další list rodičů byl psán 6. 10. a na poštu v Csákrotnya dorazil již 9. října. V něm ho informují, kolik pošty a kdy od něj již obdrželi, a že čekají toužebně na každý řádek od obou bratrů. Mimo jiné ho žádají: *... piš pravdu jak je s nohou jestli snad o ni nepřijdeš s šarpnerem to je asi zlá rána, přece tě ještě Bůh chránil že ti neurazil nohu. Už je zde několik raněných ve vsi doma na dovolenou. Tak žádej také o dovolenou a jistě se domu dostaneš, dráhu mají zdarma. Rusova se o Alojsu dověděla byla za ním 4/10 v Praze v nemocnici ten řekl že byl v Uhrach v nemocnici 14 dní a nyní je v Praze.*

sku byli takto též často označováni srbsí civilisté, bojující proti rakousko-uherské armádě, většinou ze zálohy (<http://legionaruv.blog.cz/1012/slovnicek-pojmu>).

¹⁰² Dopis napsán a poslán 1. 10. 1914 ze Pcher, na zadní straně obálky razítka Csákrotnya 4. Okt. 1914, nahoře rukou připsáno *Josef Jína, Jilemnice u Vrchlábí* a dole pak *Telegraficky z Motyčina 60 K.*

Franz Kott už poslal Mílovi lístek že je živ a zdráv a stále ve ohni že i prádlo zahodil aby mohl utíkat je také v Srbsku.

Josefova rána se ale neléčila zdaleka tak dobře, jak by si přál on i rodiče, kterým píše: ... *zajisté Vás zajímá správa o mé nemoci, dosud Vám nemůžu správu dobrou dát ale toliko můžu Vám napsat že se to lepší ale moc pomalu.*¹⁰³

... Dnes se Vám zmiňuji znovu na Vaší žádost: nohu mám oteklou rána se mi kvasí ale proto není to zle už se to lepší, už se učím chodit. Je nás tu několik takových a děláme si jeden z druhého blazny.

*Ničeho se nebojte není to tak nejhorší budu zase chlapík jakosem byl. Panu Doktoru o domácím lečení jsem říkal hned první den a onmi řekl že musím pár dní počkat, ale dnes vidím že to asi nepude. O Alojsu Rusovi nevím ničeho, dne 15/9 sme se večer rozešli a od té doby nevím o něm a on snad o mne. ... Psaní které stemi poslali 14/9 sem nedostal a asi nedostanu proto že jsem od toho místa náramně daleko. Leda že by Vám přišlo spět. Františkovi bych psal, ale když neodpisuje Vám mne by taky neodepsal. On má asi moc práce že nemá kdy odepsat. Tak to se mám dobře jak již sem Vám psal, no a dá Pán Bůh že zase budu zdráv.*¹⁰⁴

*... Těšil jsem se že přijedu k Vám na posvícení ale nešloto, až jestli později. Noha se mi hojí, jenže pomalu no natom nezáleží jen když se hojí. ... Soutu dlouhé dni ale přece jeto lepší než ve švarlinijí.*¹⁰⁵

Rodiče mu zasílají další z dopisů, kde se ptají, zda nepotřebuje poslat peníze a že na oba bratry každou minutu vzpomínají a Josefa čekají s radostí doma: ... *František nepsal dosud nic, piš jestli psal tobě, jestli je aspoň živ. Alojs Rus už je tady z Prahy byl u nás se ptát na tebe. On nejní raněný, jak Vás hnali v Srbsku on upad narazil jsi o kolbu oko 14 dní byl v Uhrách v nemocnici a par dni pak v Praze. ... tak nám hned zas odepiš jak ti to s tou nohou pokračuje jestli nebudeš chromý. Raněných vojáku je tady mnoho chodějí o holích a říkají raněnýho že musejí pustit na čas domu. ... Bedřich Charvat je raněn ale lehce.*¹⁰⁶

Protože konečně 21. 10., 18 dní po jeho odeslání, obdrželi psaní od Františka,¹⁰⁷ sdělují rodiče Josefovi, že byl bratr 7. září raněn, je v ruském zajetí

¹⁰³ Lístek polní pošty, psaný 8. 10., s razítkem *Csákrotnya 9. Okt. 1914*, modrým razítkem *Militärpflege* (další modré kulaté razítko je nečitelné).

¹⁰⁴ Dopis napsaný 4. 10. ale poslaný až po 2 týdnech, s razítkem *Csákrotnya 19. Okt. 1914*.

¹⁰⁵ Dopis psaný *Csákrotnya, 19. 10. 1914*.

¹⁰⁶ Dopis napsán a poslán 19. 10. ze Pcher, na zadní straně obálky razítko *Csákrotnya 21. Okt. 1914*.

¹⁰⁷ Dopis je později v textu citován celý – viz poznámka č. 217.

a poslal svojí současnou adresu v Moskvě, kam mu obratem napsali dopis. Informují ho také o polních pracech, odvodech mužů ve stáří mezi 24–36 roky a nabádají, aby se s nohou nepřepínal.¹⁰⁸

Josef reaguje obratem:¹⁰⁹ *Milovaný Rodičel! Dnes 25 ho jsem dostal od Vás psaní a hned Vám odpisuji. Jak jsem čet že František je v Moskvě, tak jsem tomu byl moc rád. To je od Rusů zajatec, jak píše že s nimi zacházejí dobře, bude mít pokoj, již nikam nepude. Bude pomahat Rusům, v nemocnici. Karel Chalupecký¹¹⁰ je taky zajatý. Ránu František snad nemá velikou, podle toho jak psal že bude brzi zdráv. Jak holto je stamtěmi mládenci tose neví?*

Ptáte se mne na moji nohu, rád Vám dávám správu. Dne 23 ho jsem začal chodit, točeví bídně no ale deto. Nyní Vám vypíši jak jsem skusil do této doby, nic nelžu: čtrnáct dní mne museli nosit na nosítkách k převazu ostatní mi museli přinest na postel co sem potřeboval všechno. Ránu mám v lýtku, od té špíny se mi podebrala noha od těch ran až k prstům. To trvalo přes týden pak začal otok tec hořejšími ranami. Tak vyteklo polovic otoku pak semi lýtka znovu podebralo a nad kotníkem z venku se mi provalil. Nini otok již je všechen skoro venku, ted se bude noha hojit. Kulhám dost, nebudu se přemahat budu kulhat porát.

Budu říkat porád že nemužu, jen abych nikam nemusel. Mislél jsem že přijedu domu, ale nini to asi nepude protože je v Praze kolera. No ale již je mito jedno když bude nejhůř budu se hlásit za opatrovníka tady v nemocnici. Ničeho se nebojte dá pán Bůh že to zase dobře dopadne. To je vše o mé noze!

Divil jsem se jak Vám práce ubejvá. Ted jsem veselej, časem se tu nasmějem. V sobotu dostáváme prádlo, prohlížíme každý prádlo, jestli v tom nejsou vši, jak sou hned prádlo letí ven. O naše posvícení mi dva kamarádi koupili perníkové koně aby mně prý nemusely nosit k převazu, tomu sme se nasmáli a Doktor taky.

Otěch odvodech jsme tady taky četli že budou odvádět 24–36 let. Já vim, že to tam u nás každého zarazilo. Jsem rád že František Vám psal že víme kde je. Já se mám nini dobře, namahat se nebudu ať kulhám dlouho nebudu litovat.

Děkuji Vám za peníze které stemi poslali, dosud je nemám, až je dostanu hned vám napíši.

¹⁰⁸ Dopis napsán a poslán 23. 10. ze Pcher, na zadní straně obálky razítka *Csákrotnya* 25. Okt. 1914.

¹⁰⁹ Dopis napsaný 25. 10., razítkem *Csákrotnya* 25. Okt. 1914.

¹¹⁰ Karel Chalupecký, narozený 25. 8. 1885 v Lánech, žil v obci Pchery, kam byl i domovsky příslušný. Bankovní úředník, ženatý. Vojnu absolvoval v letech 1906–1907 jako jednorocní dobrovolník u 28. pěšího pluku, do zálohy odcházel v hodnosti šikovatele. K 1. 1. 1914 byl jmenován praporčíkem v záloze. Po vyhlášení války nastoupil opět k 28. pěšímu pluku, k 1. 11. 1914 byl jmenován poručíkem. Během bojů na podzim 1914 se dostal do ruského zajetí, ve kterém 3. 1. 1915 zemřel na tyfus v nemocnici v Putywlu (Putyvolu) v Kurské gubernii a 4. 1. zde byl pochován. (Kronika obce Pchery, Rok 1918–Seznam padlých a nezvěstných, položka č. 19, strana 42 a VÚA, doklady k odpovědi Čj. 3080/2011-2111, ze dne 2. 12. 2011). Ve válce zemřel i jeho svobodný bratr Antonín, zahradník, narozený 19. 5. 1892 ve Pcherách, který padl 14. 12. 1914 při bojích na řece Drině na srbské frontě (Kronika obce Pchery, pol. č. 20, strana 42).

Zatím z Bohem na shledanou. Srdečně Vás zdraví a líbá vzpomínající Josef Dúras. Že všechny prozdravuji známí.

Krátce poté zasílá Josef rodičům pohled čakoveckého nádraží s popiskem *Csákrotnya. Indóház.*, psaný i poslaný 28. 9., kde děkuje za zasláné peníze a informuje, že již chodí pomalu o holi. Následuje dopis,¹¹¹ ve kterém se nejprve rozepisuje o svém zranění: *Jak sem Vám psal, začal jsem chodit 24ho ale v úterý mě to Doktor zakázal abych vůbec nechodil. Noha mi zase trochu otekla, dává mi jedna dívka od červeného kříže, každou hodinu obklad octanu hlinitého. Na dnešek mi otok hodně splask. Jedna rána již se mi hojí a tamty doufám že se brzy budou hojit také. Ve středu sem si musel vest stížnost Doktoru na jednu opatrovnici že mi nedala žádný obklad, opatrovnice dostala vyhubováno, nini přide každou hodinu. Pak se věnuje hospodářství a dalším otázkám: Mák jak stemi psali ste prodali dost draho, když si ho sami odvezou. Obilí jak pozoruji v novinách má pěknou cenu ale myslím, že bude mít ještě lepší ceny. Tak bych Vám radil s obilím počkat a neb věci část si ponechat, protože se neví jak to bude dál. Napištemi mohli bylo máku jestli už steho naměřili.*

Zde sou nyní pěkné časy občas prší obyčejně v noci prší. Pište mi jestli neplatíte pokutu, že Vám posílám psaní beznámkky, já něco slišel že má být psaní známkované, jestli né, neposílejte psaní známkované. Co píše Bušil náš kde je?

Z nemocnice nepíše jen rodičům, ale i přátelům, a tak mu začátkem listopadu byly doručeny dva dopisy. První od Antonína Dúrase ze Pcher,¹¹² který se kromě informací o hospodaření na Josefově i na svém statku a nedostatku kvalitních řemeslníků ve válečných časech zmiňuje i o Franci Trýbovi, Antonínu Durasovi (*Náš Antón jest v Benešově u 102^{ho} ... již „frajtrem“*), odvodech do armády (*Podle všeho ještě se můžem sejítí někde na bojišti, když budou ty nové odvodny od 24 - 36 let.*) a reaguje též na předchozí informace od Josefa (*Podle Tvého dopisu není to žádná legrace s Těma srbama, vid?*). Druhý list poslal Václav Nejedlý,¹¹³ který se cítil velice potěšen Josefovým dopisem a doufá, že se brzy z nemocnice vrátí domů (*Tak Pepo toti povídám brzi se nam navrat at nám povíš cosi prodělal a skusil. Tovíš že mytady otom nemame ani poněti co viste skusili venku vtěch polich a v těch bažinach.*), posílá mu adresu na dalšího kamaráda (*Frantik Tryba vojakuje v Pisku... státní hřebeční ústav č.3. Pisek*) a posílá i nedělní vzpomínku od děvčete (*V neděly sem šel z Jarčou skostela a ona říkala že se jí nadnešek otobě zrovna zdálo že si přijel domu na dovolenou ták koukej se nám navrati zdravej.*).

¹¹¹ Dopis napsaný 30. 10., s razítkem *Csákrotnya 30. Okt. 1914.*

¹¹² Dopis napsaný 29. 10. a poslaný 30. 10. ze Pcher, na zadní straně obálky razítko *Antonín Dúras, statkář, Pchery a Csákrotnya 1. Nov. 1914.*

¹¹³ Dopis poslán 1. 11. ze Pcher, na zadní straně obálky razítko *Csákrotnya 3. Nov. 1914.*

Pak přichází další dopis od rodičů,¹¹⁴ který se kromě informací o hospodářství a starostí o synův zdravotní stav široce rozepisuje o známých a příbuzných: *Těšili jsme se když jsi psal že už začínáš chodit, nyní píšeš že se to zas zhoršilo, máme starost aby to nebylo zlé, neb každý říká že se to po šrapneru špatně hojí, poslouchej dobře p. Doktora co poroučí, jen ať jsi nohu zachrániš bez ní by byl zlí život, až budeš se moci spolehnout na chůzi tak přijed' domu. Pepa Landa Vřetovský¹¹⁵ má prostřelenou ruku byl o všesvatý zde na hřbitově, Pepa z Přítočna¹¹⁶ je doma má rehma, Pepa Čulík¹¹⁷ přijel z boje nemocen na prsa domu, byl tam jen as 14 dni, nyní cvičí v Praze nováčky, Venouš Vynařic dosud je v Praze a o všesvatý byl na hřbitově zde už v šedých šatech pojede nyní teprv pryč. František víc dosud nepsal nic. Byla jsem v Minicích o všesvatý, každý se ptá na Vas a zdraví Vás tisíckrát i p. řídící učitel hned se scháněl po Vás jak nás s babičkou spatřil šli jsme na hřbitov babička je jako stín a pláče pro Vás, slíbila jsem jí že tam přijedeš. ... Bušil tě zdraví, je v Srbsku dosud živ a zdrav.*

Josef na dopis reaguje:¹¹⁸ *Píše Te o bratrancích jak sou doma a každému něco schází. Mně již se noha začíná hojit, již chodim, nohu ještě tak nenatáhnu jako druhou ale už to de i bez hole. Píše Te abych přijel domu, ale nevím jestli přijedu. Nyní nevím jak to udělat aby to bylo dobře. Hci tu zstat za vehtra to znamená, že bych byl pojištěn po celou dobu války. Domu bych rád přijel, kdyby mě pustili, oni posílají odtud na varty do měst a podobně. Tak nevím, jak to udělat aby to bylo dobře. Pište mi, jak vy byste stím zamíšlely. To je asi vše o mé noze a mém planu. ... Tak s těch známích sme ještě všichni živi až na nákou tu šupu. Tak Bušil je taky v Srbsku? Žeho pozdravuji a všechny známé!*¹¹⁹

¹¹⁴ Dopis napsán 4. 11. a poslán 4. 11. z Motyčína, na zadní straně obálky razítko *Csákrotnya* 6. Nov. 1914. Jde o poslední dopis, který do Záložní nemocnice v Csákrotnya obdržel.

¹¹⁵ Josef Landa ze Dřetovic, okres Kladno, pošta Stehelčevos.

¹¹⁶ Patrně Josef Čelechovský, jeden ze synovců Václava Durase z Vinařic (či jeho manželky Boženy Čulíkové z Minic, žijící příbuzní si to již nepamují).

¹¹⁷ Josef Čulík, narozený 29. 7. 1885 v Minicích, rodiče Antonín Čulík a Barbora, rozená Durasová, bydlíštěm Minice čp. 4, rolník (bratr Boženy, manželky Václava Durase z Vinařic). Vojnu absolvoval v letech 1906–1909 u 28. pěšího pluku, kde dosáhl hodnosti desátníka a byl vyznamenán vojenským jubilejním křížem. Do zálohy odešel s hodností četaře. Po vypuknutí války byl nejprve coby nadpočetný zařazen jako řidič u velitelství VIII. sboru a následně přeložen k 28. pěšímu pluku. Ještě v prvním válečném roce byl léčen v Posádkové nemocnici č. 11 v Praze (viz Zprávy o raněných a nemocných Nr. 135 vydané Společnou ústřední průkazní kanceláří dne 9. 12. 1914, str. 11 – *Čulík Josef, Zugsf., IR. Nr.28, RgtsStb., Minice, 1885, krank, GarnSpit. Nr.11 in Prag*), kde je jeho pobyt v K. u K. *Garnisonsspital No. 11. in Prag, Filiale Smichow Vltavska 20* doložen i v květnu–červnu 1915. Dne 11. 5. 1916 byl uvolněn pro zemědělské práce na rodinném statku do 15. 6. a opět od 7. 8. 1916 postupně až do 31. 12. 1916 a následně od 27. 2. 1917 byl z vojenské služby uvolněn ze zemědělských důvodů natrvalo (VÚA, doklady k odpovědi Čj. 2911/2011-2111, ze dne 15. 11. 2011 a archiv autora). Vrátil se na rodový statek do Minic, kde hospodařil. Zemřel 22. 3. 1948 a je pochován na hřbitově v Minicích (nyní Kralupy-Minice).

¹¹⁸ Jde o dva dopisy, psané 7. 11. a 12. 11., odeslané v obálce s razítkem *Csákrotnya* 12. Nov. 1914.

¹¹⁹ Z tohoto období patrně pochází fotografie, kde je Josef ve společnosti poručíka (pravděpodobně

Ale přes své plány se snažil dostat do Prahy nebo do Slaného, a tak 12. listopadu mohl domů napsat: *Dnes jsem dostal ze Slaného do kanceláře telegram, aby mně propustili do Slánské nemocnice. Hned jsem byl předvolaný, a vše mi potvrdily. S neděle přijedu, do Slaného do nemocnice. Proto mi již do Csákrotnya nepište. ... Až přijedu do Slaného dám Vám ihned vědět.*

Slib splnil již za 4 dny, kdy píše pohled: ¹²⁰ *Drazí Rodiče! Vědomost Vám dávám, že jsem dnes se přihlásil v nemocnici Slánské¹²¹ jsem v hospodářské škole. Srdečně Vás zdraví a líbá Jos. Důras*

Zde patrně zůstal do dubna 1915¹²² a pak následoval pobyt v domě knížete Kinského pro rekonvalescenty Červeného kříže v Budenicích¹²³ a doma v Humnech. Od konce října 1915 pobývá v Posádkové nemocnici č. 11 v Praze,¹²⁴ odkud je poslán do Záložní nemocnice č. 6 v Praze-Žižkově (K. u K. Reservespital No. 6 in Žižkow) a pak na Smíchov.¹²⁵

Od konce roku 1915 až do června 1916 je patrně opět doma.¹²⁶ Pak se vrací ke kádru do štýrského Brucku nad Murou,¹²⁷ kam se náhradní prapor 28. pěšího pluku koncem roku 1915 přestěhoval ze Szegedu. Zde končí jeho služba

MUDr. Šimek), dvou zdravotních sester a jednoho vojína.

¹²⁰ Pohled s vyobrazením slánské nové dívčí školy, napsaný 16. 11. 1914 s razítkem *Slaný 17. XI. 14* a *Záložní nemocnice Červeného kříže v Slaném*.

¹²¹ Záložní nemocnice Červeného kříže v Slaném byla zřízena v srpnu 1914 (mateřskou nemocnicí jí byla záložní nemocnice Červeného kříže v Karlíně) a 4. listopadu téhož roku do ní byl přijat první transport raněných vojáků. Zemřelí z nemocnice byli nejprve pochováváni na I. slánském hřbitově. Když místo nedostačovalo, byli vojáci zde pohřbeni přeneseni na III. hřbitov, kde nový vojenský hřbitov, jak stojí psáno na hlavním pomníku zde stojícím „K trvalému uctění památky zemřelých druhů postavili vojáci záložní nemocnice Červeného kříže v Slaném nákladem této nemocnice.“ Podrobnější informace o činnosti záložní nemocnice Červeného kříže za období od 1. srpna 1914 do 31. července 1918 obsahuje *Slánský Obzor*, ročník XXV (rok 1917, str. 41–43) a ročník XXVI (rok 1918, str. 17–18).

¹²² Alespoň tomu nasvědčuje pohled (odeslaný 11. 1. 1915) a *Feldpostkorrespondenzkarte* (psaná 4. 4. 1915), zasláné mu Františkem Trýbem do slánské Záložní nemocnice Červeného kříže.

¹²³ Pohled s textem *Budence. Zámek knížete Kinského a Partie ze zámeckého parku s alejí ke Zlonicům*, psaný v Budenicích 13. 4. 1915, razítko *Hospozín* (datum nečitelné) a *Knížete Kinského dům pro rekonvalescenty Červeného kříže v Budenicích pr.Zlonice*.

¹²⁴ O tom svědčí *Dienstzettel* z *K.u.K. Garnisonsspital No.11. In Prag, IV. Abteilung*, adresovaná v Praze 2. 11. 1915 na *K.u.K. Res. Spital. Nro.6. In Prag* a informující o léčení Josefa kvůli bolestem zubů.

¹²⁵ *Feldpostkorrespondenzkarte*, razítko *Smíchov 1, 15. XI. 1915* a *K.u.K. Garnisonsspital No.11. In Prag. Filiale Smichow Vltavska 20* se zaškrtnutým textem–nemocen.

¹²⁶ Napovídá tomu 5 *Feldpostkorrespondenzkarte*, odeslaných mu v období 15. 12. 1915–31. 3. 1916 Františkem Trýbem z *K. u K. Etappetrain-Gruppenkommando 10./8. Delatin* na adresu do Humen, stejně jako *Feldpostkorrespondenzkarte* nezjištěného pisatele z 15. 6. 1916, odeslaná do Humen, nebo lístek od bratra Františka ze zajetí, kde se ho ptá, jak dlouho má dovolenou.

¹²⁷ Město Bruck an der Mur, ležící asi 50 km severně od štýrského Hradce.

pěšáka 28. pluku a začíná v řadách dělostřelectva.¹²⁸ Rozhodnutí, o kterém nevíme, zda bylo učiněno dobrovolně, ale kterého nelitoval.

S trémem náhradní baterie záložního polního dělostřeleckého pluku v únoru 1917 putuje z Českých Budějovic přes Linec¹²⁹ do Hochenegg ve Štýrsku,¹³⁰ kde rodiče informuje: *Již jsme na místě, zde budem čekat nějaký den. Pak následuje pohled z Neukirchen bei Cilli (Nova Crkev pri Celje),¹³¹ kde se již rozepisuje více: Drazí! Předem přijmete odemě srdečný pozdrav, milou spomínku. Jsem chvála bohu zdráv, spomínám zdali i vy všickni zdrávi ste jsme zde ubytovaný a zdržíme se zde delší čas, možné, že dostanem dovolenou, jsou zde se mnou moji kolegové, vaříme čaj každý den, jenže nám cukr ubývá máme se takto dobře nic neděláme, nemáme ještě koní. Pište mi. Srdečně vás zdraví Váš věrný syn Josef Duras K un K rez feld kanone R VIII., Hohenek bei Cille, Steirmark.*

O pár dní později¹³² již zpřesňuje, že je u I. baterie a sděluje: ... *Dne 28/2 jsem dostal od Tony psaní, které bylo poslané do Budějovic a za mnou ho přivezl kamarád. Já jsem zdráv, vede se mi dobře, včera jsme byli v Cilli pro koně, nyní bude práce dost richtovat kširy a vše ostatní. Psal mě bratranec, že mě vše mělo zastihnout na místě ale nezastihlo. Počasí je zde pěkné teplo, tepleji než u nás, kraj velice pěkný, pěstuje se zde mnoho vína. Těším se precijenom jestli mi dají dovolenou na žádost ašmi bude vyřizena.*

Ze štýrského zázemí posílá další informace a dotazy: ... *Jsem v dosti pěkné vesnici, je zde dost veselo a přeče něco k dostání. Jsem skolegou Kukalem¹³³ pohromadě, Šimáč-*

¹²⁸ O tom svědčí *Legitimationsblatt K.u.K. Ersatzbaon No 28* na jméno Dúras Josef, Assentjahr 1916, Bruck a/M. Na jeho zadní straně je inkoustovou tužkou psáno *Kanonyr Duras, k u k feldkan. Reg. 57, I baterie, feldpost 103, Ersatz baterie, Polní delostrelecky pluk č.9, ČB.*

¹²⁹ Pohled s obrázkem města a textem *Linz a d Donau*, psaný v Linci 23. 2., razítko *Linz 23. 2. 17*, rukou dopsáno *Přišel 25. března 1917.*

¹³⁰ Pohled s obrázkem obce a textem *Hochenegg*, psaný 25. 2., cenzurní razítko Cilli, poštovní razítko nečitelné, rukou dopsáno *Přišel 1. března 1917.*

¹³¹ Pohled s obrázkem obce a textem *Novacerkev pri Celje*, psaný 27. 2., cenzurní razítko Cilli, poštovní razítko *Hochenegg 28/2/17 Vojnik*, razítko *Neukirchen (Cilli)–Nova Crkev (Celje)* rukou dopsáno *Přišel 6. března 1917.* Dolnoštýrský Neukirchen je nyní Nova Cerkev v severovýchodním Slovinsku. V letech 1952–1992 byla obec přejmenována Strmec pri Vojniku (http://en.wikipedia.org/wiki/Nova_Cerkev).

¹³² Feldpostkorrespondenzkarte psaná *Hohenek 1/3 1917*, cenzurní razítko Cilli, bez poštovního razítka, rukou dopsáno *Přišel 7. března 1917.*

¹³³ Josef Kukul z Dolních Jirčan (pošta Jesenice u Prahy), narozen 28. 11. 1887, otec dvou dětí (Josef a Ivana), zemřel roku 1952 (dle informace vnučky Ivany Svobodové). Spolubojovník Josefa Durase z I. baterie K. u K. Res. Feldkanonenregiment 57 (patrně ze stejné čety nebo poločety), který v květnu odjel na dovolenou, což Josef Duras komentuje slovy „kolega můj odjel ke kádru, společníka nyní nemám žádného“. V červenci 1917 je Kukul opět u pluku, aby byl nakonec od služby v armádě osvobozen a vrátil se hospodařit na rodný statek do Dolních Jirčan (nyní součást obce Psáry). Dnes žijící příbuzní měli za to, že byl jako sedlák osvobozen od služby v armádě vůbec a za 1. světové války nenarukoval, což

ka nám přeložili. ... Těším se na domov, kdy a jestli dostaneme nakou dovolenou na setí. Píše František. Co je s Pcherským je na dovolený.¹³⁴ ... Od Tony jsem dostal psaní, které mi poslal ještě do Budějovic. ... Těším se na nějakou dovolenou ale jestli jí dostanu nevím. Pište mi brzi co Pcherský je na dovolený?¹³⁵

Další zprávy již Josef píše přímo z fronty:¹³⁶ ... *Dne 13/3 jsem se dostal šťastně na místo cesta byla dost obtížná ale přece, vše jsem šťastně překonal. Co se týče mě, jsem dosud zdráv, děkuji bohu za to, hlavně pak jsem povděčen, že jsem se dal k této baterii. ... Píše František, k Toníkovi Durasi nemám daleko, co je s Josefem Pcherským, kde je?*

Dne 13. března se tedy jako příslušník trénu 1. baterie Záložního pluku polního dělostřelectva č. 57 dostal na italské bojiště, Sočskou frontu. Jeho pluk zde byl součástí 57. brigády polního dělostřelectva,¹³⁷ postupně podřízen 62. pěší divizi (K. u. K. Feldpostamt 103,¹³⁸ K. u. K. Feldpostamt 645 a), 57. pěší divizi (K. u. K. Feldpostamt 304) a 58. pěší divizi (K. u. K. Feldpostamt 420, K. u. K. Feldpostamt 420 c).

Co se jeho jednotky týče, pluk polního dělostřelectva na válečných stavech měl 28 děl,¹³⁹ 24 muničních vozů a 2 další vozy. Skládal se ze 4 baterií, plukovního velitelství a plukovní zálohy. Každá baterie měla 180 mužů, 140 koní, 6 děl a 6 muničních vozů a dále se dělila na 3 čety, z nichž každá měla 2 poločety (*Halbzug*).¹⁴⁰

– jak vyplývá z dochované korespondence – není pravda.

¹³⁴ Feldpostkorrespondenzkarte psaná *Hohenek 4/2 1917*, omylem s únorovým datem místo březnového, Cenzurní razítko Cilli, poštovní razítko *Hochenegg 5/3/17 Vojnik*, razítko *Neukirchen (Cilli)–Nova Crkev (Celje)* rukou dopsáno *Přišel 10. března 1917*.

¹³⁵ Feldpostkorrespondenzkarte psaná *Hohenek 10/3 1917*, Cenzurní razítko Cilli, poštovní razítko *Hochenegg 11/3/17 Vojnik*, razítko *Neukirchen (Cilli)–Nova Crkev (Celje)* rukou dopsáno *Přišel 16. března 1917*.

¹³⁶ Feldpostkorrespondenzkarte psaná 15. 3. 1917, razítko *K. u. K. Feldpostamt 103, 17. III. 17. a K. u. K. Res. Feldkanonenregiment 57, Batterie 1*. Od tohoto korespondenčního lístku polní pošty – jediného s číslem polní pošty 103 – jsou všechny další, které Josef posílal domů (celkem 70, včetně tohoto), razítkovány vždy *K. u. K. Res. Feldkanonenregiment 57, Batterie 1*. Na všech je též rodičovskou rukou dopsáno, kdy byly obdrženy.

¹³⁷ Viz <http://www.austrianphilately.com/dixnut/dn6j1.htm#FKR> a <http://www.austrianphilately.com/dixnut/dn6f.htm>.

¹³⁸ Někteří odborníci polní poštu 103 v období únor – březen 1917 přiřazují kombinované pěší divizi polního podmaršálka Stöger-Steinera na haličskou frontu, čemuž však dochovaná Feldpostkorrespondenzkarte odporuje.

¹³⁹ Jednalo se o polní děla vzor M.05 ráže 8 cm s dostřelem 7 km a obsluhou 6 mužů. Viz http://www.weltkriege.at/Artillerie/Kanonen/08cm%20FeldkanoneM05/8cm_FeldkanoneM5.htm

¹⁴⁰ Viz <http://www.weltkriege.at/Artillerie/Kanonen/feldkanonen.htm>. Během války byly pluky polního dělostřelectva (polní kanonové pluky) více vyzbrojeny a na sočské frontě měly 5 baterií po 6 dělech

Množství 70 korespondenčních lístků polní pošty z období března–srpen 1917, které z této fronty poslal, se svým obsahem dosti opakuje. Josef vždy píše o počasí, že je zdravý a těší se na korespondenci posílanou z domova¹⁴¹ a neustále na různé dovolené, spojené především se skutečností, že je sedlákem. Z toho svým obsahem vybočují mnohdy pouze jednotlivé věty:

*... Jsem skolegou Kukalem pohromadě je nám dost veselo, těším se jestli dostanu nějakou dovolenou na setí. Prosím Vás, pištemi brz! Pcherský má dovolenou.*¹⁴²

*... Těším se, jestli dostanu dovolenou nasetí. Pište mi co je nového co je s Josefem.*¹⁴³

*... Žádost kterou mě posíláte, jsem dosud nedostal, nenimi také nic platná jediné jestli viřídí žádost u krikministerství, ta by mě pomohla skusím všechno věřím Vám že to nezděláte ale natom nezáleží nechteto být, Vy to nepředěláte.*¹⁴⁴

*... od Tony jsem dostal dopis v kterém mě ujišťuje že mé žádosti bude vihověno, žádost co jsem měl sebou jsem předložil, visledek nevím. ... těším se, že snad bohdá a bude mé žádosti vihověno.*¹⁴⁵

*... Já jsem zdravý, vedesemi dobře, dostali jsme od Kukalovi strany kávu, cukr, tak vaříme vosto šest, žádný zle, též bochník chleba sme stím dostali, ... žádost jsem podal, co je stím dosud nevím, čekám natu hlavní, jestli to viřídí.*¹⁴⁶

*... Žádost, kterou ste poslali do Hoheneku jsem dosud nedostál, svojí žádost jsem podal, o visledku dosud nevím, též má být viřízeno z viší inštanace přání moje, ... píše František?*¹⁴⁷

Pak následuje v korespondenci z fronty téměř měsíční odmlka,¹⁴⁸ která svědčí o tom, že byl Josef na základě některé ze žádostí, o kterých se ve

a 1 minometnou baterii.

¹⁴¹ Z té se, bohužel, nedochovalo vůbec nic. Výjimkou je 22 korespondenčních lístků polní pošty, které na sočskou frontu obdržel od příbuzných a přátel.

¹⁴² Feldpostkorrespondenzkarte psaná 17. 3. 1917, razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 20. III. 17. Uvedený Feldpostamt 645 byl nově zřízen v březnu 1917 a v Josefově korespondenci jde o první lístek s číslem této polní pošty.

¹⁴³ Feldpostkorrespondenzkarte psaná 19. 3. 1917, razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 20. III. 17. Josefem je míněn jmenovec J. Duras.

¹⁴⁴ Feldpostkorrespondenzkarte psaná 27. 3. 1917, razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 31. III. 17.

¹⁴⁵ Feldpostkorrespondenzkarte psaná 30. 3. 1917, razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 3. IV. 17.

¹⁴⁶ Feldpostkorrespondenzkarte psaná 3. 4. 1917, razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 6. IV. 17.

¹⁴⁷ Feldpostkorrespondenzkarte psaná 5. 4. 1917, razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 7. IV. 17.

¹⁴⁸ Jedná se o období mezi 8. 4–3. 5. 1917.

svých lístcích zmiňuje, uvolněn na jarní zemědělské práce na rodinném statku a nakonec se tedy na vytouženou *dovolenou na setí* dostal. To potvrzuje i Feldpostkorrespondenzkarte Antonína Poláka¹⁴⁹ ze dne 8. 5. 1917,¹⁵⁰ kde Josefovi píše a vzpomíná na společné setkání v obci, kde se oba sešli na dovolené.

Po návratu *do pole* píše: *Drazí Dnes jsem šťastně dojel na místo, cesta byla dost obtížná Kukul je u kádru. Srdečně Vás zdraví všichni Váš věrný syn Pepa*¹⁵¹

*Drazí! Přijměte ode mě srdečný pozdrav, mnoho vzpomínek, 3/5. jsem se šťastně dostal na nádraží od kud jsem šel pěšky až do dvou hod. ráno přicházel jsem k domovu, pěkně již slaviček tlouk, tak jsem usedl na stráň po tak namáhavé cestě a poslouchal jsem jej.¹⁵² Co se mě týče, jsem zdrav, koně mám ty samé, kolega můj jel ke kádru proč dosud nevím. Měl jsem zde od Vás dvě psaní a dvě od Tony.*¹⁵³

*... spomínám stále na domov, neb jsem zase trochu přivíkl, kolega můj odjel ke kádru, společníka nyní nemám žádného.*¹⁵⁴

Vzpomínky na dovolenou byly brzy zastíněny jednou z dalších italských ofenzív, tzv. desátou sočskou bitvou, která přešla do dlouhotrvajících pozíčních bojů nebývalé intenzity. Byla zahájena 12. května¹⁵⁵ a večer tohoto dne

¹⁴⁹ Antonín Polák, narozen roku 1877 v Netovicích, okres Slaný, pobytem Pchery čp. 98, dělník, římskokatolického vyznání, otec tří dětí, nastoupil v listopadu 1915 k pražskému Zeměbraneckému pluku č. 8, odkud přešel v srpnu 1916 k 28. pěšímu pluku. Zemřel 23. 2. 1918 jako voják 9. setniny ve filiální nemocnici garnisonní nemocnice č. 2 ve Vídni na střevní rakovinu, pohřben 27. 2. na ústředním hřbitově ve Vídni XI v oddělení 91, řada 26, číslo hrobu 82 (VÚA, doklady k odpovědi Čj. 2911/2011-2111, ze dne 15. 11. 2011). Méně podrobné údaje s nesprávným datem úmrtí jsou obsaženy i v Kronice obce Pchery, Rok 1918–Seznam padlých a nevěstných (položka č. 39, strana 44). V držení rodiny jsou v současnosti 2 dopisnice, odeslané A. Polákem domů do Pcher v prosinci 1915 ze Salcburku. Josef Duras s ním byl patrně v čilé korespondenci, ze které se dochovaly 4 korespondenční lístky poštovní, které Josef obdržel v období květen – červen 1917. V nich mu Polák mimo jiné píše o svém zranění do prsou a pobytu v nemocnici od 16. 5. 1917 a těší se, až se sejdou doma na dovolené.

¹⁵⁰ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 8/5 17., razítko K. u. K. Feldpostamt 420, 9. V. 17 a K. u. K. 13/28 Feldkompanie ; odesílatel A. Polák z pěšího pluku č. 28, 13/28 Feldkompanie 4. Baon.

¹⁵¹ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 4/5 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 4. V. 17.

¹⁵² Není zřejmé, zda Josef ještě vzpomíná na cestu domů nebo naopak na cestu zpět na frontu – svůj válečný „domov“.

¹⁵³ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 4/5 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 5. V. 17.

¹⁵⁴ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 7/5 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 9. V. 17.

¹⁵⁵ Ofenzivně předcházela italská dělostřelecká příprava na 45 km dlouhé frontě, do které se zapojilo 2 200 děl a 1000 minometů. Boje trvaly do 5. 6. 1917 a výsledkem bylo 7 300 mrtvých, 45 000 raněných a 23 400 zajatých vojáků c. a k. armády. Italské ztráty činily 3 600 mrtvých, 96 000 raněných, 27 000 zajatých. Viz Fučík, str. 275.

Josef domů psal: ... *Dnešní den, byl jasný teplý, tákvach byl ve čtyři hod., den dnešní byl k nepřezítí, bude u mně zaznamenán, tak jako den mého narození.*¹⁵⁶ *Píši ten to dopis večer v osm hod., kdy je trochu klid, ...*¹⁵⁷

Pak následuje několik lístků polní pošty, ve kterých rodiče ujišťuje, že je živ a zdrav. Teprve koncem května se v textu, kromě obvyklých srdečných pozdravů a milých vzpomínek, objevují další informace:

*... nemějte omě tak velikou starost, snad p. Bůh dá, že vše dobře dopadne, jsem živ a zdrav, teď již mohu psát víc dříve to nešlo, ...*¹⁵⁸

*... Díky za lístek z 22/5. pak za balík z 12/5 neb mě to bilo velice milé, prosím Vás, nepošlete již nic, neb je to vše skažené, plesnivé nic se stoho nedá vybrat, ...*¹⁵⁹

*... Čekal jsem od Vás dnes dopis ale marně, bych Vašemu přání vihověl tak píši každý den, právě sedím před mojí vilou, která je zcelty postavená v přírodě v lesíku a spomínám na Vás všechny. Jak se Vám vede? Jste zdraví? Já jsem živ a zdrav o žádosti dosud nevím, Tona mi píše, psal mi Ant. Polák, je raněn do prsou.*¹⁶⁰

*... Píši vždycky den předem večer před mojí vilou dato dávám vždy zejtřejší. Koně mám hned vedle villi ustromu uvázaný. Dnes jsem měl práci, stahoval jsem koně, který nám do rána posel, teď před večerem sme měli zábavu, dvě se sadili, že jeden druhému najde 25 vší za 1 K což se skutečně splnilo a našel to, počasí je zde pěkné. Tona mi píše, co je se žádostí dosud nevím, snad p. Bůh dá, že se vše viřídý.*¹⁶¹

*... dnes byl den krásný, sedím před mojí vilou, pozoruji aro, které zápasejí v letu, bylo jich dnes 7 najednou ve vzduchu,*¹⁶² *jinak klidno ...*¹⁶³

¹⁵⁶ Při představě, jak se asi tohoto dne vedlo pěšákům v zákopech, určitě opět blahorečil svůj nástup k dělostřelectvu.

¹⁵⁷ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 12/5 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 13. V. 17.

¹⁵⁸ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 26. 5. 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 26. V. 17.

¹⁵⁹ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 28. 5. 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 28. V. 17.

¹⁶⁰ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 30. 5. 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 30. V. 17.

¹⁶¹ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 31. 5. 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt 645 a, 31. V. 17.

¹⁶² Jediné, co se podařilo dohledat, je jedno nárokové vítězství Fliegerkompagnie 17 (FliK 17), která operovala počátkem června 1917 v prostoru působnosti 11. armády. Dne 2. 6. nárokovali pilot český Němec Fw. Franz Goder a pozorovatel Tyrolák Lt. Max Schossleitner, kteří letěli v letounu Brandenburg C.I (Ph) 29.73 z FliK 17, vítězství nad italským průzkumným Farmanem. Letoun se měl zřítit za nepřátelskými liniemi poblíž obce Ala v provincii Trento, jeho identitu se ale nepodařilo zjistit (viz e-mail leteckého historika Michala Plavce z Národního technického muzea ze dne 19. 11. 2011, archiv autora).

¹⁶³ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 2/6. 1917., razítko K. u. K. Feldpostamt chybí.

... dnes byl sestřelen náš aro,¹⁶⁴ na co bylo podívání jinak je ticho. Já jsem dosud zdráv o žádosti dosud nic nevím, Tona mi píše, že dá p. Bůh ase brzi sejdeme.¹⁶⁵

... s Pcherským si piši, těším se na domov, ale kdy to bude nevím, když bych dlouho nejel ukažte Ivánkovi jak se sachází strávní sekačkou a on to poseka.¹⁶⁶

Osmého června odeslal rodičům poslední lístek polní pošty s razítkem K. u K. Feldpostamt 645 a, patřícím 62. pěší divizi. Od 9. 6. 1917 již Josef psal korespondenci razítkovanou K. u K. Feldpostamt 304, polním poštovním úřadem 57. pěší divize. Obsah ale zůstává neměnný:

... od bratrance jsem obdržel dopis, ...¹⁶⁷

... Nyní jsou povolený urláby, kdo něco má doma pozemky ale musí podat žádost, tak nevím, přídeto nařízený neb né.¹⁶⁸

Další lístek si zaslouží ocitovat celý:¹⁶⁹ *Drazí! Dnešní den byl velice krásný, teplí, také šťastný. Dnešní mojí práci bylo ráno jednou pro prkna odpoledne jsem koval oba koně. Před dvouma dni, jse nám rostonal kůň, dnes k nám přišel p. Zvěrolékař, koně ošetřit, přitom se ptal odkud kdo je, jmenujimu. on se ptá od Loun jestli je někdo, já právě se přezouvám a pravím, já od Slaného, tak jsem šel s ním kousek viprávíme si bližší místa domoviny a domluvili sme se, že má u nás na poště sestřičku což jsme si dotvrdili naším razítkem na dopisech. Bylo nám velice milé, že jsme se tak spolu domluvili. Pán Doktor, pojede snad brzi na dovolenou, přijede k nám na poštu a zároveň se přídě k Vám také podívat a Vás potěšit. Zatím s Bohem na shledanou. Srdečně Vás zdravím všichni též slečnu sestřičku pana Doktora, kterou ačkoli málo znám, ale dá Bůh že se lépe seznáme Josef*

Tato Feldpostkorrespondenzkarte je mezi ostatními ještě v jednom exempláři, je psána stejného dne, ale s již neplatným K. u K. Feldpostamt 645 u odesílatele, domů neodeslaná. Její text je v druhé části trochu obměněný: ... *přitom se ptal odkud kdo jsme, on se ptá od Loun jestli je někdo, já pravím ten směr, ale od Slaného, tak hned mi říkal bych šel s ním kousek tak sme se domluvili cestou, že on má u nás sest-*

¹⁶⁴ Nevíme bohužel, odkud onen příslušník souboje pozoroval. Nenašel jsem žádné ztráty z britské, italské ani rakousko-uherské strany. Což ovšem nic neznamená, neboť rakousko-uherské ztráty jsou pro toto období neúplné (viz e-mail leteckého historika Michala Plavce z Národního technického muzea ze dne 19. 11. 2011, archiv autora).

¹⁶⁵ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 7. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 645 a, 7. VI. 17.

¹⁶⁶ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 8. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 645 a, 8. VI. 17.

¹⁶⁷ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 10./6.1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 10. VI. 17.

¹⁶⁸ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 11. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 11. VI. 17.

¹⁶⁹ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 13. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 16. VI. 17.

*říčku srovna na poště což jsme si dotvrdili navzájem jeden druhému dopisem na kterém je razítko Pchery.*¹⁷⁰

I v dalších lístcích Josef líčí své každodenní zážitky ale především se upíná k možnosti dostat se zase domů, na polní práce v hospodářství, o což opět on či jeho rodina podali žádost:

*... Dnes jsem na tůře asice pro vodu o kterou zde máme dost bídu. Jsem zdráv, vše ještě ujde, přeci jenom toužím po domově neb vím, že tam bych byl více prospěšný, ale dosud nic nemám, ...*¹⁷¹

*... Já jsem zdráv, tyto dni jsem měl velké tůry, odváděl jsem koně do nemocnice, což je zde velice namáhavé, jsem stále na tomtéž místě. Počasí je pěkné, sucho jinak klid, těším se, kdy bude ta chvíle a přídeme to virízený.*¹⁷²

*Drazí! Dík za lístek ze dne 19/6, který mi velice potěšil, pišívám každý den, Vy si naříkáte, že nic nedostáváte, to je vidět, jaký je to pořádek, když ani ten lístek nedodají, jsem zdráv, těším se stále, že snad dostanu vše virízení, ale nák to nejde, snad p. Buh dá, že to přide, ...*¹⁷³

Upomínání rodiny o tom, že neví jak se jeho záležitost – dočasné či trvalé uvolnění z vojenské služby pro zemědělské práce na rodinném statku – vyvíjí, ho vedou k opakovanému psaní rodičům, aby podali nové žádosti:

*... Dnes jsem dostal od Pcherskýho lístek, v kterém piše, že ke konci měsíce jede na mláčení, já tu dosud nic nemám. Prosim Vás, přízvěďte to, pošletemí žádost na mláčení z motorovým strojem, což mislím, že bude nejkratší, a neb žádost na žně. Též piši o tom Tonovi, poradtese jak to vihotovíte, ...*¹⁷⁴

*... Dnes jsem se ptal v kanceláři jestli o mé žádosti něco neví, že vubec né, je midivné trváto již půl třetího měsíce¹⁷⁵ co je stím, buď to někde leží, neb je to omilem virízeno, prosím Vás, přezvědteto, když by bylo vše marné, pošlete mi žádost, buď na mláčení neb na žně, dokud je ktomu čas.*¹⁷⁶

¹⁷⁰ Text zde bez dalšího končí vespod lístku a zdá se, že ho Josef poté psal znovu, úspornějším písmem, aby se textu vešlo více, včetně úvahy o setkání se slečnou z pošty.

¹⁷¹ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 17. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 18. VI. 17.

¹⁷² Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 21. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 22. VI. 17.

¹⁷³ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 23. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 23. VI. 17.

¹⁷⁴ Feldpostkorrespondenzkarte psaná 23. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 24. VI. 17.

¹⁷⁵ Žádost byla patrně podána někdy v první polovině dubna 1917, před či během Josefova pobytu v rodné obci.

¹⁷⁶ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 27. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 28. VI. 17.

... *Dosud nic nemám, těším se na odpověď od Vás, co jak jste zařídili. Myslím, že již z Vídně nic nedostanu, tak alespoň žádost na žně nebo na mláčení ...*¹⁷⁷

Z chmurných nálad, kdy již mnoho příbuzných a známých bylo z vojenské služby ze zemědělských důvodů natrvalo uvolněno, zatímco on stále nevěděl, jak byla jeho žádost vyřízena, ho vytrhlo setkání s bratrancem z matčiny strany,¹⁷⁸ o kterém píše:

... *Včera jsem jel od mináže z procenštelungu, na cestě jsem potkal vojína, který mě oslovil, kde si se tu vzal pepo, já zvihnu oči a on to Alois z Minic,¹⁷⁹ tak jsem zajel na stranu, hovořili jsme spolu, v řeči ptám se nas pepu¹⁸⁰ a on je zde také tak mě řek kde a já jej ještě večer navštívil. Tomuto bylo divné, kde jsem se tu vzal a jak jsem ho našel.*¹⁸¹

Za pár dní se ale vrací ke svému tématu a píše: *Dá snad pán Bůh, že mě přide žádost kvirízení, když již je to na hejtmanství.*¹⁸²

Desátého července odeslal Josef domů poslední lístek polní pošty s razítkem K. u K. Feldpostamt 304, patřícím 57. pěší divizi, což komentuje slovy: *Měním trochu místo.*¹⁸³ Od 13. 7. 1917 již psal korespondenci razítkovanou polním poštovním úřadem 58. pěší divize (K. u K. Feldpostamt

¹⁷⁷ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 29. 6. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 30. VI. 17.

¹⁷⁸ Marie Durasová, matka Josefa a Františka, rozená Durasová z Minic, měla bratra Aloise (manželka Božena roz. Knorová), otce tří dětí – Josefa, Aloise a Anny.

¹⁷⁹ Alois Duras, narozený 12. 3. 1896 v Minicích (okres Kralupy nad Vltavou), které byly i jeho domovskou obcí, narukoval v prosinci 1915 jako vojín nejprve k 8. zeměbraneckému pěšímu pluku a poté k 7. zemskému pěšímu pluku, kde byl zraněn (viz Seznam ztrát Nr. 479 vydaný c. a k. ministerstvem vojenství dne 19. 10. 1916, str. 14 – *Duras Alois, Infst., k. k. LIR. Nr.7, 2.Komp., Böhmen, Kralup, Minice 1896, verw.*). Jako příslušník kulometné roty 7. střeleckého pluku (v rámci 21. střelecké divize) byl zajat 22. 8. 1917 na sočské frontě u Jeleníku a v hodnosti vojína zařazen 13. 7. 1918 do 5. roty 35. pěšího pluku italských legií. Byl demobilizován k 31. 12. 1919. Za svoji účast v legiích obdržel Československou revoluční medaili. Zemřel po delší nemoci v rodném domě Minice čp. 22 dne 5. 3. 1939 ve věku 43 let, svobodný a bezdětný (VÚA, doklady k odpovědi Čj. 2911/2011-2111, ze dne 15. 11. 2011 a archiv autora).

¹⁸⁰ Jedná se o Aloisova staršího bratra Josefa Durase, který bojoval jako příslušník kulometné roty 6. střeleckého pluku v rámci 21. střelecké divize. V korespondenci s dělostřelcem Josefem Durasem vzpomíná na možnost se znovu potkat – v lokalitách *Lahce* či *Bate*. Na italské frontě byl raněn, když prý si v zimě rozdělali s kolegy oheň, nad kterým on roztáhl plášť a přiletivší granát mu utrhł ruku (vzpomínka Josefa Durase, *17. 1. 1937, ze 16. 4. 2012). Z vojny se vrátil domů, s manželkou Boženou, rozenou Doležalovou, měli dva syny – Aloise a Josefa.

¹⁸¹ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 5. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 6. VII. 17.

¹⁸² Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 8. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 8. VII. 17.

¹⁸³ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v háji 9. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 304, 10. VII. 17.

420 a K. u K. Feldpostamt 420 c¹⁸⁴),¹⁸⁵ což rodičům popisuje následovně: *Vědomost Vám dávám, že jsem na jiném místě, zde je země dost samé ledi, jsem asi v tech místech co byl Pcherský.*¹⁸⁶ Později ještě dodává: *Co se mě týče jsem zdráv, počasí je zde krásné velké teplo chodím na polovic oblečen přes den pasu koně. O dovolené dosud ani zmínky.*¹⁸⁷

Rodina a známí doma se stále snažili, aby mohl Josef opět z pole domů.¹⁸⁸ I kdyby jen na čas.¹⁸⁹ O tom ostatně svědčí i Josefova korespondence: *Dne 26/7. jsem obdržel od p. Dr. Babora lístek, který mě velice potěšil, zároveň přišel dopis, který jste posílali k batterii jako prosbu. Ptal jsem se v kanceláři skrze enhobung, ale dosud prý o ničem neví, tak nevím co je stím. Prosím vás, kdyby to mohlo zprostředkovat Hejtmanství, přeptejte se na to p. T. ... Kukul na rukoval před pary dni sem knám od kádru, také tam nic nesvedl.*¹⁹⁰

A spolu se stesky, že stále nedostal vysněný „urláb“, píše i o svých neválečných aktivitách: *Dnes, když jsem pustil koně na pastvu, tak jsem se dal do prádla, nedbaje na to, že je neděle, midlím a peru. Jen to hučí, prací mašina je velký kámen.*¹⁹¹

*Včera, jsem byl s koněm, na dřívějším místě, sešel jsem se s Dr. B., viprávěl mi, vše co je u nás nového.*¹⁹²

*Nyní jsem byl dva dni pryč proseno asi osm hod. cesty, tak jsem Vám nemoh nic psát, ... Dnes spomínám na naši pout, vyndal jsem si fotografie, potěšil jsem se, ...*¹⁹³

¹⁸⁴ Z celkem 17 Feldpostkorrespondenzkarte je 11 razítkováno K. u K. Feldpostamt 420 c, 6 je razítkováno K. u K. Feldpostamt 420.

¹⁸⁵ Tato změna podřízenosti od 57. k 58. pěší divizi je však otázkou, protože odborníci v období mezi 5. červnem – 24. říjnem 1917 řadí jednoznačně 57. brigádu polního dělostřelectva pod velení 57. pěší divize (viz <http://www.austrianphilately.com/dixnut/dn6d2.htm> a <http://www.austrianphilately.com/dixnut/dn6f.htm>).

¹⁸⁶ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 13. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420 c, 15. VII. 17.

¹⁸⁷ Feldpostkarte psaná v poli 19. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420 c, 20. VII. 17.

¹⁸⁸ Syn Josef Duras (*17. 1. 1937) vzpomíná v této souvislosti na statkáře Ženíška z Velkých Přílep, příbuzného rodiny, který prý měl dobré kontakty s c. a k. armádou (vzpomínka ze 16. 4. 2012). Jeden z dochovaných lístků, které Josef Duras psal, je 16. 5. 1917 adresován právě Antonínu Ženíškovi, velkostatkáři z Velkých Přílep.

¹⁸⁹ O tom svědčí i dotazy bratrance Aloise Durase: *Jestli pak jsi ještě v Krvavci? ... pojeděš na orlaub?* (Feldpostkarte psaná 22. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 439, 26. VII. 17.)... *jestli pak pojeděš brzy na orláb?* (Feldpostkarte psaná 25. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 439, 28. VII. 17.)

¹⁹⁰ Feldpostkarte psaná v poli 27. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420, 28. VII. 17.

¹⁹¹ Feldpostkarte psaná v poli 29. 7. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420 c, 30. VII. 17.

¹⁹² Feldpostkarte psaná v poli 1. 8. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420, 2. VIII. 17.

¹⁹³ Feldpostkarte psaná v poli 5. 8. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420 c, 6. VIII. 17.

*Dosud jsem nedostal od Vás žádný dopis, ani o žádosti nic nevím. Prosím Vás, co je stím? Prosím Vás laskavě, pošletemi tu stvrzenku, z hejtmanství, na které stojí, že mám tu dovolenou. Já bych to zde předložil, bych se dozvěděl, co je stím.*¹⁹⁴

*Stále čekám od Vás dopis, ale marně, prosím Vás, pošletemi to stvrzení z Hejtmanství, na ten enhobung já jej předložím zde. Spisovali zde, kdo je sám, tak jsem se také přihlásil, co stím bude nevím.*¹⁹⁵

*Od p. Profesora Kott¹⁹⁶ jsem dostal lístek, za který ještě jednou srdečně děkuji.*¹⁹⁷

*Dnes jsem dostal, z Lužce lístek,¹⁹⁸ též jim odepisuji. Od Tony, již přes měsíc nedostává vám žádnou poštu, prosím Vás čím jeto? Jsem zdráv, počasí je pěkné, trochu je zde rámus. Zatím s Bohem na shledanou.*¹⁹⁹

Tento „rámus“ byl začátkem tzv. 11. sočské bitvy, která trvala od 18. srpna do 13. září 1917 a které předcházela italská dělostřelecká příprava 1 200 polních děl, 2 400 těžkých děl a 17 000 minometů.²⁰⁰ Při pozdějších hodnoceních převládl názor, že šlo o takovou intenzitu *dělostřelecké palby, která si v ničem nezadala s boji u Verdunu*. Bojů se v rámci Sočské armády zúčastnila jak 57. pěší divize (v rámci XXIV. sboru generála Lukase,²⁰¹ velitel divize generálmajor Hrozný²⁰²) tak 58. pěší divize (v rámci XVI. sboru generála Králíčka,²⁰³ velitel divize pod-

¹⁹⁴ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 10. 8. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420 c, 12. VIII. 17.

¹⁹⁵ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 11. 8. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420, 12. VIII. 17.

¹⁹⁶ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v Humnech 8. srpna 1917., razítko Pchery 8. 8. 1917, odesílatel Miroslav Kott v Humnech, pošta Pchery v Čechách: *Milý příteli! Vím, že asi vzpomínáte nyní často na domov, kde by právě teď bylo potřebí tolik Vaší pomoci – A tak Vás chci dnes potěšit, by čerpal jste novou nadějí, že dovolené se Vám přece dostane! Žádost podána znovu a jest na nejlepších cestě k příznivému vyřízení! Nepřeji Vám tedy nic jiného než příznivé její vyřízení v době nejbližší, což se jistě stane! Zůstávejte zatím hodně zdráv a dobré myslí! Ostatní si už povíme! S nejrvejšími pozdravy od Vašich rodičů zdraví Vás Váš M Kott*

¹⁹⁷ Feldpostkorrespondenzkarte psaná v poli 14. 8. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420 c, 16. VIII. 17.

¹⁹⁸ *Milý Pepo! Buď tak laskav a sděl nám ihned přesnou adresu Tvého komandanta a lékaře. Odepiš obratem čekáme na ty dvě věci bychom mohli Ti odpovědět. S pozdravem Josef Černý mlynář v Lužci p. Slaný*

¹⁹⁹ Feldpostkarte psaná v poli 18. 8. 1917., razítko K. u K. Feldpostamt 420 c, 19. VIII. 17.

²⁰⁰ Viz Fučík, str. 275. Výsledkem bojů bylo 10 000 mrtvých, 40 000 raněných a 30 000 nezvěstných a 20 000 nemocných vojáků c. a k. armády. Italské ztráty činily 40 000 mrtvých a 108 000 raněných. Viz Josef Fučík, Marek Pavlík: *Sočská fronta 1915–1917. Průvodce po místech bojů vojáků z českých zemí (Julské Alpy – Banjšice–Kras–Přímoří)*. Elka Press, Praha 2008, str. 48–49.

²⁰¹ Generál pěchoty Karl Albert Freiherr von Lukas

²⁰² Generálmajor Josef Hrozný Edler von Bojemil (šlechtic z Bojemilů)

²⁰³ Generál pěchoty Rudolf Králíček

maršálek Zeidler²⁰⁴),²⁰⁵ která se zapojila i do pozdějších bojů podzimní ofenzívy 1917 (tzv. průlomu u Kobaridu) a postupu k Piavě.²⁰⁶

Toho všeho se však již dělostřelec Josef Duras nezúčastnil. Lístek polní pošty, psaný „v poli 18. 8. 1917“ a odeslaný rodině 19. srpna 1917 s razítkem K. u K. Feldpostamt 420 c, byl posledním, který od něj rodina obdržela. Na rozdíl od mnoha jiných vojáků, kdy poté následoval lístek, oznamující smrt otce, manžela či syna, byl osud Josefovi nakloněn. Jeho časté „snad Pán Bůh dá a žádost přijde k vyřízení“ se splnilo. Kdy přesně byl uvolněn a zda nejprve jen na nějakou dobu s pozdějším prodloužením anebo byl z vojenské služby uvolněn z důvodů práce v zemědělství rovnou natrvalo, není známo. Archivy mlčí a rodinná paměť do tak vzdálené minulosti již nesahá.²⁰⁷

Vraťme se nyní k Františku Durasovi. Jeho 28. pěší pluk zůstával v Haliči spolu s 59. pěším plukem zařazen v rámci 5. pěší brigády 3. pěší divize²⁰⁸ ve XIV. sboru 3. armády. Po bojích o Poturzyn, kde ztráty pluku činily kolem tisíce mužů, pokračovala oslabená jednotka v síle necelých 1 600 vojáků v dalších bojích v oblasti Michalówka – Rawa Ruska.²⁰⁹ Ráno v pondělí 7. září 1914 začali na výšiny jižně od města Uhnów,²¹⁰ obsazené vojáky 28. pěšího pluku, opakovaně útočit ruské jednotky. Kolem 11 hodiny dopoledne byl vzhledem k sílící palbě nepřítel nařizen všem jednotkám 3. pěší divize ústup k Rawě Ruské. Ten probíhal za všeobecného vyčerpání většiny jednotek, které se nedokázaly odpoutat z dostřelu protivníka. Nepřítel navíc působil dojmem, že útočí stále s větším počtem jednotek. Obklíčení celé 3. divize zabránil adjutant 28. pluku hejtman Meergans, když zorganizoval obranu na jedné ze silnic k Rawě Ruské. Nepřehledná situace byla ještě znásobena nepřesnou přehradnou palbou c. a k. dělostřelectva, postihující především jednotky 28. pěšího pluku, brání-

²⁰⁴ Polní podmaršálek Ing. Erwin Freiherr Zeidler von Görz

²⁰⁵ Viz Fučík, Pavlík, str. 51–53.

²⁰⁶ Viz Fučík, Pavlík, str. 62–64.

²⁰⁷ Již není možné zjistit ani kdo by mohla být Jarka, která psala pohled (přání k jmeninám poslané s datem 18. 3. 1918, razítko Motyčín), adresovaný Josefovi Durasovi do Humen.

²⁰⁸ Tu tvořila 5. pěší brigáda, 15. pěší brigáda (14. pěší pluk a 2. pluk tyrolských císařských myslivců), 3. brigáda polního dělostřelectva a 2 eskadrony (č. 1 a 2) Zeměbranceckého hulánského pluku č. 6. Viz <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/oobgalic.htm>

²⁰⁹ Zatímco při bojích o Poturzyn ztráty pluku činily 1 003 muže a oslabená jednotka bojovala dále v síle necelých 1 577 vojáků, po bojích v oblasti Michalówka – Rawa Ruska, kde přišla o 913 vojáků, její stav poklesl na pouhých 660 mužů. Viz Fučík, str. 160.

²¹⁰ Volyňský Uhnów, nyní ukrajinský Uhniv, ležící v Sokalské oblasti, na polovině cesty mezi městy Belz a Rawa Ruska.

cí se v prostoru Michalówky. Byla to po Poturzynu další krvavá lázeň, kterou osmadvacátníkům způsobilo vlastní dělostřelectvo.²¹¹

V této nepřehledné situaci byl v podvečer 7. září u Uhnówa²¹² František raněn a zajat i s obvazištěm, ve kterém sloužil, jak později informuje rodinu.²¹³ Jeho psaní z Ruska obdrželi rodiče v Humnech 21. října 1914:

Drazí rodiče! 3. října 1914

Jest sobota odpoledne, vzpomínám na Vás jak asi se Vám vede, jak sklízíte řepu.

Píši Vám znovu ač jsem psal minulý týden proto, poněvadž nemám jistoty, zda první dopis obdržíte v nynější době.

Budu psáti, pokud mně bude možno každý týden, neb poštu mám zdarma a papír už nějak seženu. Pro případ, že snad Jste neobdrželi první dopis, opakují:

Že jsem v Moskvě ve velkém ruském městě, kamž jsem byl dovezen jako raněný²¹⁴ z Hallice. Zachází se s námi velmi slušně, jen strava ruská nejde nám mnoho k duhu ale snad se s ní také smíříme. Prádlo jež jsem měl v tornistře mi všechno ukradli naši vojáci a tak mi zbylo jen to co jsem měl na sobě. Zde jsme ubytováni ve škole pěkně zřízené.

Píše vám Pepa? Nevíte nic o Václavu Vinařickém?

Čtete zde ruské noviny, jež ovšem líčí vše asi lépe ve svém světě, u nás čtete zajisté vše jinak.

Pepa z Přítočna jezdil s kuchyní a naposled jsem ho viděl 7 září časně ráno. Já jsem byl k večeru raněn kulkou,²¹⁵ ale nyní již skoro zdrav jsem.

Ač vzdálenost velká nás dělí od sebe, přece můžete mi psáti a to o sobě, obilí jak jste sklízeli, máku a řepě, Pepovi, o tom hlavně, jestli Vám píše.

Adressa na mě jest:

Russland

Via Rumänien

²¹¹ Viz Fučík, str. 67–68.

²¹² Boje u Uhnowa ztvárnil i známý tyrolský malíř Albin Egger-Lienz (1868 – 1926) obrazem *Uhnów 1914* (olej na plátně z roku 1915, velikost 1,7 x 2,3 metry http://www.reproarte.com/Kunstwerke/Albin_Egger-Lienz/Uhnów+1914/18926.html). Mezi mrtvými z tohoto dne je vzpomínán i poručík Lajós Hahnenkamp, Honved Inf. Regt. Nr. 20 (<http://www.westernfrontassociation.com/great-war-people/remember-on-this-day/2023-7-september-1914-leutnant-lajos-hahnenkamp.html>) či hejtman pěšího pluku č. 59 Franz Schreyer, který svému zranění ze 7. září od Uhnów podlehl 27. 9. 1914 ve Vídeňské všeobecné nemocnici (http://www.weltkriegsopfer.de/Krieg-Opfer-Franz-Schreyer_Soldaten_0_603202.html).

²¹³ Viz též Seznam ztrát Nr. 45 vydaný c. a k. ministerstvem vojenství dne 4. 11. 1914, str. 11–*Duras Franz, EinjFreiw., IR. Nr.28, 15.Komp., Böhmen, Schlan Pcher, verw.*

²¹⁴ Šlo o poranění páteře a údajně i míchy (vzpomínka Josefa Durase, *17. 1. 1937, ze 16. 4. 2012).

²¹⁵ V pozdějších úředních sděleních z Ruska je Červeným křížem namísto 7. září uváděno datum zajetí 25. 8. 1914. Rozdílná data, která se pak objevují i v posílané korespondenci, odpovídají třináctidennímu rozdílu mezi juliánským (ruským) a gregoriánským kalendářem (VÚA, odpověď Čj. 2511/2010-2111, ze dne 6. 9. 2010).

Moskva

Suchoreva sodovaja ul. d.No. 16

svod. evak. 199 – 208 gos.

Duras Franz MUC

Palata 30 – a.²¹⁶

Zdá se to býti hrozné ale není to tak zlé, myslím že to, máti, dovedeš.

Když snad by Jsi si netroufala, požádej pana učitele Zedníka a vyslov mu i moji prosbu a pozdrav a jistě přání Tvé vyplní.

Vypiš mi vše co u vás nového. Na psaní přilepte 25 hal. známku, na lístek 15 ¸ . Pište ihned.

S pozdravem František

Za několik dní píšu znova.²¹⁷

To se ale stalo až za měsíc, z jiného města. Dopis, odeslaný 2. 11. dorazil rodičům 3. prosince 1914:²¹⁸ *Drazí !*

Psal jsem Vám naposledy z Moskvy, od té doby jsem se dostal dále na sever Ruska do města Kostromy.²¹⁹

Rána má jest úplně vyhojena a nezanechala žádných známek. Čas zdlouhavě ubíhá a přáním všech jest brzký mír.

Vzpomínám jak vy asi tam doma žijete? Jak je s Pepou? píše Vám?

Od Vás jsem obdržel jen jeden lístek a to ještě jsem byl na bojišti, více nic.

Z bojiště jsem Vám chtěl ještě psáti i Pepovi, lístky jsem napsal, ale nebylo času je odevzdat poště.

Prosím Vás pošlete mi psaní jak s Vámi to dopadá i s Pepou.

Dolejší část odstrihněte a přilepte na obálku, tj. moje adresa; vy se podepište na druhou stranu obálky psaní, jež nechte otevřené nezalepené a bez známky poštovní dejte na poštu.

Očekávám brzy od Vás psaní. Pište o Pepovi.

S pozdravem na všechny

František

²¹⁶ Celá adresa od Moskva je psána azbukou.

²¹⁷ Dopis psaný 3. 10. 1914, rodiči rukou dopsáno přišlo 21 října 1914, razítko Moskva 26 9.14, rakouské cenzurní razítko; na obálce vzadu rukou dopsáno první psaní z Ruska. Adresát Duras Jan rolník Humny P. p. Pchery via Kladno

Odesílatel Duras Franz MUC, Moskva, Suchoreva sodovaja ul. 16 Russland via Rumänien

²¹⁸ Dopis psaný 12. 11. 1914, rodiči rukou dopsáno přišlo 3. prosince, razítko Kostroma 2 11.14, rakouské cenzurní razítko, razítko Červeného kříže, razítko D.C. (azbukou); na obálce vzadu ruské vojenské (cenzurní ?) razítko. K dopisu přiložen papír s cyklostylovaným vzorem, jak psát zajatcům.

²¹⁹ Město, založené roku 1152, ležící na soutoku řek Volha a Kostroma, 370 km severovýchodně od Moskvy a 80 km východně od Jaroslavi. V období 1. sv. války bylo součástí Jaroslavské gubernie.

Po pár dnech následuje další dopis:²²⁰ *Drazí! Jsem zdráv, jsem v dalekém městě ruském Kostromě. Prosím Vás, pošlete mi psaní a napište o všem co u Vás hlavně o Pepovi. S pozdravem na všechny František*

Adresa je na mě napsaná, jen odstříhnete a přilepte a pošlete psaní bez známky. Adresy jsou dvě. Pište hned.

A po něm další,²²¹ jehož obsah je totožný s předchozím, pouze zdůrazňuje, že dopis mu posílaný bez známky musí zůstat v otevřené obálce. Zajímavější obsah má text, napsaný na letáku kralupské firmy Robert Neumann,²²² datovaný Humny 7^{ho}/11 1914. Jedná se o jediný dochovaný dopis, který František z domova obdržel:²²³ *Milý Bratře! Přijmi od nás srdečný pozdrav a vřelé políbení. Spomínáme na Tebe každý den jak se máš a coděláš. Dostali jsme od Tebe v týdnu tři psaní a na každé Ti ihned odepisujuj, ale Ty podle všeho nic nedostáváš. Já jsem raněný od šrapneru do levého lítky,²²⁴ byl jsem raněný dne 16ho září, nohu nemám dosud zahojenou a kulhám. Jak to bude dlouho trvat nevím, asnad to za čas bude zase dobře. Rodiče jsou zdraví až na ty nohy. Je s nimi Pepa Černý z Lužce, tak že je jim veselejc. Jsem v Slánské nemocnici jak zde budu ještě dlouho nevím. Hospodařství šlo celkem smutně ale přece to vše sklídili. Vázač jak jsme odejeli hned rozbyli něco jim sekal p. Dúras Ant.²²⁵ Piš nám brzi jest potřebuješ peníze ihned Ti je pošlem. Napiš nám jak by bylo nejlépe Ti je poslat? Naši mají jen pár koní ... Jednoho koně otec musil přikoupit na firpon.²²⁶ Piš nám brzi, kam Tys byl raněný? Jak se máš? Pomáháš snad vnemocnici? Srdečně Tě zdraví Tví vjerný rodiče bratr a náš Prachtykant. Jan Dúras rolník Humny Pchery*

²²⁰ Dopis, rodiči rukou dopsáno *přišlo 3. prosince*, razítko Kostroma 6 11. 14, razítko ruského Červeného kříže, razítko D.C. (azbukou). Na druhé části přeloženého listu napsána dvakrát současná adresa Františka k odstříhnutí a přilepení na obálku dopisu.

²²¹ Dopis psaný 18. 11. 1914, rodiči rukou dopsáno *přišlo 7. prosince*, razítko Kostroma 8 11.14, rakouské cenzurní razítko, razítko ruského Červeného kříže, razítko D.C. (azbukou) a ruské vojenské razítko. K dopisu opět přiložen papír s cyklostylovaným vzorem, jak psát zajatcům. Na druhé části přeloženého listu byla původně napsána současná adresa Františka, která však byla odstříhnuta a poslána Františkovi na dopise zpět do Ruska.

²²² Dvojbarevně tištěný leták velikosti A4 firmy Robert Neumann, Kralupy n. Vlt. Sklad a prodej všech druhů hospodářských strojů a umělých hnojiv. S datací 1. listopadu 1914 oznamuje přesídlení svého komisionářského skladu hospodářských strojů do Podřipské třídy číslo 116. Leták byl přeložen na 4 části, z nichž pravá horní čtvrtina byla odtržena a text je tedy psán jen na ¾ listu. Toto využití obchodních tiskovin je zřejmě i na části letáku pražské chemické továrny A. Klimeše, kde je naopak zachována pouze pravá horní čtvrtina, na níž je z druhé strany napsána adresa na zajatého Františka do Moskvy (viz archiv autora).

²²³ Pisatelem dopisu je dle rukopisu bratr Josef, kdy však František dopis obdržel, nelze přesně určit.

²²⁴ I přesto později jeho dcera tvrdila, že se Josef do nohy střelil sám, čemuž však František i matka obou bratrů oponovali a uváděli vždy věc na pravou míru (vzpomínka Josefa Durase, *17. 1. 1937, ze 16. 4. 2012).

²²⁵ Původní text, posléze přeškrtný zněl: ... *něco jim sekal ze Pcher Dúras Ant. Jarouš Dúras je odveden.*

²²⁶ Přípřež, z německého Fürspann.

Další tři poštovní lístky, opakující žádosti o psaní z domova, završil dopis. Poslední z Ruska, který se dochoval:²²⁷ *Drazí! Často již jsem Vám psal o sobě a očekávám každý den odpověď ale nic nedochází. Zde v městě nám ukazují psaní, které poslali Rusové u nás zajatí. Jsem zdravý a prosím Vás ihned pošlete psaní a hojně napište. O Pepovi. Psaní pošlete otevřené bez známky. Adresy jsem Vám napsal dvě, tu odstříhněte a přilepte na obálku psaní nebo dobře opište a vzadu na psaní se podepište.*

S pozdravem na všechny František

Vzadu jsou dvě adresy²²⁸

Následuje další korespondence²²⁹ z města Kostroma, kde byl František od listopadu 1914 do dubna 1915. Sedm lístků, které do Humen dorazily mezi 8. lednem–23. srpnem 1915,²³⁰ obsahuje opakované žádosti o zprávy z domova. K jednomu z nich je i nití přišitý nacyklostylovaný papír s cenzurním razítkem rakousko-uherského červeného kříže, který adresátům vysvětluje: *V zájmu urychlení korespondence se zajatci a jejich rodinami upozorňujete se, že dopisy musí být psány zřetelně inkoustem a co nejstručněji. Doporučuje se psát pouze lístky, neboť nečitelností a obsáhlostí dopisů způsobuje se opoždění, po případě i nemožnost dalšího doručení.*

Navazujících 54 korespondenčních lístků poslal František z města Sudogda²³¹ ve Vladimírské gubernii, ve kterém pobýval mezi květnem 1915²³² a červnem 1916. Zde konečně obdržel první zprávy o rodině, za které děkoval v lístku psaném německy²³³: *Dnes 24. 8 jsem od Vás obdržel telegram, velmi za něj děkuji. Jsem již zdravý a prosím Vás, napište mi o bratru Pepovi, zda je zdravý a kde se nachází. Se srdečným pozdravem na všechny*

František

²²⁷ Dopis psaný 1. 12. 1914, razítko *Kostroma 19 11.14*, rakouské cenzurní razítko, razítko ruského Červeného kříže, razítko D.C. (azbukou), obálka nebyla zalepena, na zadní straně napsáno *Duras František, военнопленный Kostroma*.

²²⁸ Na druhé části přeloženého listu byla 2x napsána současná adresa Františka, horní z nich byla odstříhnuta a poslána Františkovi na dopise zpět do Ruska, dolní se dochovala.

²²⁹ Celkem 4 dopisy a 10 lístků.

²³⁰ Lístek byl poslán s razítkem *Kostroma 27 3.15*, rakouským cenzurním razítkem, ruským vojenským razítkem a petrohradským razítkem vojenské cenzury.

²³¹ Povýšena na město roku 1778, leží na levém břehu stejnojmenné řeky, 200 km východně od Moskvy, 40 km jihovýchodně od Vladimíru a 260 km jižně od Kostromy.

²³² Informaci podává lístek psaný 28/3 16 v ukrajinském městě Makjejevka (razítko *Makeevka 16 3. 16*), s razítkem *BRÜX 7. VI. 16*, který Janu Durasovi do Humen přišel 9. 6. 1916:

Cťený pane Duras! Váš syn František byl se mnou do 1. května 1915 v Kostromě, potom jeho s ještě jedním medikem odvezli do Sudogdy (Vladimírská Gubernie), kde se nachází mezi oficíry a doktory. On byl úplně zdrav. S úctou JUDr Seinel

²³³ Razítko 23 8. 15, rakouské cenzurní razítko, ruské vojenské razítko, rodiči rukou dopsáno *Přišlo 29. září 1915.*

Napište mi hned, také o Pepovi a Aloisovi z Minic, co je s nimi.

V dalších listcích, kromě opakovaných žádostí o korespondenci z domova a informací, že je zdrav, postupně sděluje: *Doufám, že vše brzí skončí a bude zase jako dříve. Pište mi raději na korespondenčních listcích rakouského červeného kříže.*²³⁴

*Dosud jsem obdržel jeden česky psaný lístek z 28./3.1915, jeden francouzsky psaný lístek z Kralup s datem 16/8.15 a telegram ze Slaného. ... Pište mi častěji, já píši dvakrát týdně.*²³⁵

*Peníze dosud nepotřebuji, neposílejte mi proto ničeho. Adresy lístků mi posílaných jsou velmi dobře psány, kdo to píše?*²³⁶

*Pište mi, prosím více o bratru Pepovi a o Vás. Moji kolegové dostávají stále zprávy z domova ale já nic, nebo jen zřídka pište na listcích rakouského červeného kříže, ty jsou doručovány nejrychleji a bezpečně.*²³⁷

Začátkem února 1916 konečně obdržel tak očekávanou korespondenci, na kterou reaguje:²³⁸

Drazí rodiče a bratře! Právě dnes 7 února dostal jsem lístek od tebe Pepo. Je to dost, že taky dáš o Sobě vědět. Piš častěji. Zde máš moji adresu. Já už jsem zdrav a v ohledu stravování přidělen k našim lékařům. Piš Pepo jistě, jakou ránu máš? S pozdravem na všechny F.

O dva dny později píše přímo bratrovi:²³⁹ *Milý Pepo! Děkuji Ti za lístek, na který jsem stále čekal. Mojí celou historii, už snad znáš. Byl jsem raněn a s obvazštěm vzat*

²³⁴ Lístek psaný německy 18. 8. 1915, rodiči rukou dopsáno *Přišlo 1. října 1915*, razítko *Sudogda Vlad g. 18 8.15*, rakouské cenzurní razítko, razítko D.C. (azbukou) a ruské vojenské razítko.

²³⁵ Lístek psaný německy 19/9 (2/X.)15, rodiči rukou dopsáno 25. října 1915, razítko *Sudogda Vlad g. 23 9.15*, rakouské cenzurní razítko, razítko D.C. (azbukou) a ruské vojenské razítko.

²³⁶ Lístek psaný německy 22./X.15, rodiči rukou dopsáno 22. listopadu 1915, razítko *Sudogda Vlad g. 16 10.15*, razítko *Moskva 1 eksp. 17 10.15*, rakouské cenzurní razítko, moskevské cenzurní razítko a ruské vojenské razítko.

²³⁷ Lístek psaný německy II./I. 1916, rodiči rukou dopsáno *Přišel 10 února 1916*, razítko *Sudogda Vlad g. 2 1.16*, razítko *Moskva 1 eksp. 4 1.16*, *Moskva 1 eksp. 17 1.16*, rakouské cenzurní razítko, razítko D. C. (azbukou) a ruské vojenské razítko.

²³⁸ Lístek psaný 7. února, rodiči rukou dopsáno *Přišel 14 března 1916*, razítko *Sudogda Vlad g.* (datum nečitelné), razítko *Moskva 1 eksp. 19 2.16*, *Moskva 1 eksp.* (datum nečitelné), rakouské cenzurní razítko, razítko D.C. *Moskva* (azbukou) a ruské vojenské razítko.

²³⁹ Lístek psaný 27./I. 9/II. 16., rodiči rukou dopsáno *Přišel 14 března 1916*, razítko *Sudogda Vlad g. 29 1. 16*, razítko *Moskva 1 eksp. 30 1.16*, *Moskva 1 eksp 18 2.16*, rakouské cenzurní razítko, ruské cenzurní razítko a ruské vojenské razítko.

do zajetí. Když jsem se vyhojil pomáhal jsem v nemocnici a v táboře, kde naši vojáci byli umístění. Teď jsem zdrav a byl jsem přidělen v ohledu stravování a vydržování k lékařům zajatcům a teď nedělám nic. Já Vám stále píši, ale vy jak vidím velice málo. Piš mi Pepo častěji! Jak máš dlouho dovolenou. Lístek od tebe jsem dostal 7 února. S pozdravem a na brzkou shledanou se všemi F.

Postupně přidával i další podrobnosti:

... Moje rána byla na páteři do obratlů bederních, kule uvízla v obratlech a byla vytažena operací. Jsem pohromadě s důstojníky v privátním domě.²⁴⁰ Vedeme si svoji kuchyni. Hodinu denně na procházku v průvodu vojáka, jinak můžeme na dvoře býti. To jest všechno, co možno dělati. Viřid D^{ru} Bílkovi pozdrav a prosbu, aby, mě psal o sobě. I Ty mě piš! Dík p. učiteli Zedníkovi a prof. Kottovi za psaní adress. ... Co dělají bratrance?²⁴¹

... Dostávám měsíčně jako lékaři na byt a stravu. Piš mi Pepo častěji o sobě, jak Jsi ra-
něn, jak máš dlouhou dovolenou? ... Co dělá Václav Vinařický a Pepa Čulík?²⁴²

...Piš mi Pepo často. Od Tebe se aspoň něco dozvím o domově. ... Co jest s Václavem
Vinařickým? Bydlím s 10 důstojníky v soukromém bytě.²⁴³

Milý Pepo! V neděli 20. února dle našeho počtu dostal jsem od Tebe 2 lístky z 9/XII.
a lístek z 31/XII. 1915. Děkuji Ti za ně. Od Tebe se přece aspoň něco o domově dovím,
z toho je vidět, že Jsi vojákem. Dík a pozdrav na p. profesora Kotta a p. učiteli Zedníkovi
za psaní adres na mne. ....Piš nebo viřid' p. D^{ru} Bílkovi pozdrav ode mne, od něho nic jsem
ještě nedostal ale prosím jej, aby mi hned psal co jest s ním a s pp. As.Arzt. Dr. Marxem
a As.Arzt. Dr. Greifem i ostatními.²⁴⁴

²⁴⁰ Z další korespondence vyplývá, že se jednalo o dům, jehož majitelem byl pan Sédov a byt patřící panu Rybkinovi.

²⁴¹ Lístek psaný 23/II 10/II 16., rodiči rukou dopsáno Přišel 24 března 1916, razítko SudogdaVlad g. (datum nečitelné), razítko Moskva 1 eksp. 27 2.16, rakouské cenzurní razítko, razítko D. C. Moskva (azbukou) a ruské vojenské razítko.

²⁴² Lístek psaný 23/II. (10/II.) 16., rodiči rukou dopsáno Přišel 23 března 1916, razítko SudogdaVlad g. 12 2. 16, razítko Moskva 1 eksp. 27 2.16, rakouské cenzurní razítko, ruské cenzurní razítko a ruské vojenské razítko.

²⁴³ Lístek psaný 17./III.(1/III.) 16., rodiči rukou dopsáno Přišel 11 dubna 1916, razítko SudogdaVlad g. (datum nečitelné), razítko Moskva 1 eksp. 11 3.16, rakouské cenzurní razítko, ruské cenzurní razítko a ruské vojenské razítko.

²⁴⁴ Lístek psaný 10./II.(23/II.) 1916., rodiči rukou dopsáno Přišel 17 dubna 1916, razítko SudogdaVlad g. 12 2. 16, razítko Moskva 1 eksp. 24 3. 16, rakouské cenzurní razítko, ruské cenzurní razítko a ruské vojenské razítko.

... *Zakázáno bylo nám maso vůbec kupovati, dnes dovolili 2x za týden nakoupiti. Skoro celý týden spíme. Dle výpovědi nově přibylého důstojníka Karel Chalupecký zemřel na tyfus.*²⁴⁵

Rodina se i z jiných zdrojů dozvídala, že zajatý František je zdrav a nachází se v Sudogdě ve Vladimírské gubernii.²⁴⁶

František ale opět mění místo zajetí a od července 1916 se do srpna či září nachází ve městě Bogorodick,²⁴⁷ gubernie Tula, odkud domů píše tři listky. Pak následuje pobyt ve městě Borisoglebsk,²⁴⁸ gubernie Tambov, odkud postupně od října 1916 do 30. 8. 1918 posílá 30 poštovních zajateckých lístků. O tom, že se Františkovi vede dobře a je zdrav, dostávala rodina informace i od jeho kolegů – lékařů, kteří se vrátili z ruského zajetí.²⁴⁹ S některými Františkův otec Jan Duras korespondoval i opakovaně.²⁵⁰

²⁴⁵ Lístek psaný 30./V. 1916., rodiči rukou dopsáno *Přišel 10 července 1916*, razítko *Sudogda Vlad g. 18 5. 16*, rakouské cenzurní razítko, ruské cenzurní razítko a ruské vojenské razítko.

²⁴⁶ Bylo to nejdříve *Sdělení odboční kanceláře Zemského pomocného spolku Červeného kříže v Čechách*, které 24. 5. 1916 pod číslem 1357 obdržel *Obecní úřad v Pcherách*. Následovala *Zpráva odboční kanceláře Zemského pomocného spolku Červeného kříže pro království České*, kterou 25. 6. 1917 pod číslem 1318 obdržel *Obecní úřad v Pcherách*. Nakonec přišlo *Quittung č. 670 švédského červeného kříže (Schwedisches Rotes Kreuz Abteilung Hilfskomitee für Kriegsgefangene)* s razítkem *Gemeinsames Zentralnachweisebureau Ankunftsstelle für Kriegsgefangene Abteilung G Wien*, na kterém bylo rukou rodičů dopsáno *Přišlo 9 Unora 1918*. Zde byly okolnosti Františkova zajetí sděleny s jiným datem – *8/9. 1914 bei Unov*.

²⁴⁷ Původně pevnost, založená roku 1660, na město povýšena roku 1777. Leží v Tulské oblasti, 240 km jižně od Moskvy, 65 km jihovýchodně od Tuly a 350 km jihozápadně od Sudogdy. V současnosti partnerské město slovenského Lučence.

²⁴⁸ Město ve Voroněžské oblasti, založené roku 1646 a pojmenované po ruských světcích Borisovi a Glebovi. Leží na levém břehu řeky Volhy, 620 km jihovýchodně od Moskvy, 440 km jihovýchodně od Bogorodicku, 170 km jižně od Tambova a 220 km východně od Voroněže. V období 1. sv. války bylo součástí Tambovské gubernie. Město bylo roku 1822 spojeno s pravobřežním Romanovem a nazýváno Romanov-Borisoglebsk, v období SSSR přejmenováno na Tutajev, nyní opět Borisoglebsk.

²⁴⁹ V témže období Františkův otec obdržel *Feldpostkorrespondenzkarte*, psanou v Praze 20. října 1916 (razítko Praha 11, 23. 11.), odesílatel Dr. L. Taussig, Praha Quarantänspital:

Velectěný pane! Oznamuji Vám, že Váš p. syn doktor Duras, s nímž jsem byl v zajetí v Rusku, je zdrav. Žádal mě, bych Vás o tom uvědomil a vyřídil Vám srdečné pozdravy. Doufá, že bude zároveň s ostatním zajatým zdravotním personálem vyměněn a poslán do vlasti. S úctou Dr. Leo Taussig

²⁵⁰ Viz dopis psaný v Praze 7. listopadu 1916 (razítko Praha 1, 7. XI.), odesílatel Dr. L. Taussig, Praha II, Palackého nábř. č. 14., který Jan Duras obdržel 8. 11.:

Velectěný pane! Váš ct. lístek ze dne 23. října obdržel jsem teprve dnes. Nejsem už v Quarantänspitalu, obdržel jsem krátkou dovolenou, kterou trávím v Praze u sestry (Adresa: R. Feitová, Palackého nábř. č.14). K Vám jeti není mi pohříchu možno, chcete-li však zajeti ke mně, milerád Vám sdělím vše, co Vás ohledně Vašeho pana syna zajímá. Byl jsem s ním v Rusku jednak v Sudogdě (Vladimírská gub.) a později v Bogorodicku (Tulská gub.). Má zdravý vzhled, je zdrav, nezměnil se ve svém vzezření proti dřívější době nijak. V zajetí, pokud mohu posouditi a jak mě i sám vyprávěl, vedlo se mu vždy dobře. Mezi kolegy a důstojníky byl všeobecně oblíben. S platem dávaným mu Ruskou vládou (zprvu 50 rublů měsíčně, od léta t.r. 68 rublů měs.) vychází dobře. Přejete-li si se mnou promluvíti, napište mi laskavě, v který den přijedete. Jsem v Praze do 20 listopadu; v poledních hodinách jsem vždy doma. Ve vsí úctě Dr. Leo Taussig

Sám František píše domů obvyklé dotazy po zdraví rodičů a Josefa, ptá se na Minice a ujišťuje, že je zdravý a vede se mu dobře, i když stále stejně. Lístky se střídají psané česky i německy: *Drazí! Pošta velice špatně dochází. Silně se mluvím o míru, který příští rok asi již bude Jsem zdravý. Co Vy děláte? Pepa píše? S pozdravem na všechny Fr.*²⁵¹

*Již delší dobu rozrušeno poštovní spojení a proto nevím, zda Vy dostáváte lístky.*²⁵²

*Drazí rodiče! Dostal jsem nedávno dva lístky, jeden z 28./VIII. a z 14/11. 1917. Pošta nyní dochází dosti špatně, proto buďte úplně klidní, jestli ode mne nešlo nebo nic nechodí. Já jsem zdravý a doufám, že i Vy. Hojně se mluvím i jedná v mír, asi již to vezme konec.*²⁵³

*Drazí! Děkuji za poslední lístky, z nichž viděti, že řada lidí pořádně prořídla. Doufám, že Vy Jste zdraví. Zbytečné starosti si nepřipouštějte a hleďte udržeti zdravou mysl.*²⁵⁴

*Drazí! Děkuji za pozdrav. Jsem zdravý. Brzy pojedeme. Hojně zdraví Vám přeje Fr.*²⁵⁵

Rodiče se o Františkovi dozvídali i díky informacím od jeho kolegů. Jedním z nich byl i syn pana Podhory z Kladna, který Janu Durasovi psal:²⁵⁶ *Velectěný pane! Dostal jsem obšírný dopis od syna z Borisoglebska ze dne 16/8 1918. V něm píše, že jest zdravý a též všichni jeho spoluzajatci a jmenuje zvlášť (Dr. Durase, Fiksu a Kosinera). Peněz prý zatím nepotřebuje, poněvadž dostali jakousi podporu od státu. Jest prý před odjezdem domů, jestli nenastane nějaká změna. Patrně změna ta nastala, když dosud nepřišel. Doufejme však, že teď za změněných poměrů vrátí se všichni co nejdříve. S přátelským pozdravem J. Podhora*

Poslední lístek od Františka obdrželi rodiče 24. listopadu 1918, necelé dva týdny po uzavření míru a konci světové války: *Drazí! Děkuji za lístek z 24 února*

²⁵¹ Lístek psaný 10/XII. 27./XI. 17., rodiči rukou dopsáno *Přišel 28 září 1918 na den sv. Václava*, dvakrát ořazené rakouské cenzurní razítko.

²⁵² Lístek psaný 7./I. 20./I. 1918., rodiči rukou dopsáno *Přišel 25 září 1918*, dvakrát ořazené rakouské cenzurní razítko, moskevské cenzurní razítko č. 100.

²⁵³ Odpovědní lístek psaný 11./III. 1918., žádné razítko. Ručně napsané datum 28. srpna 1917 je datem, kdy byl napsán původní lístek poslaný Františkovi.

²⁵⁴ Lístek psaný 22 IV. 18, rodiči rukou dopsáno *Přišel 3 Října 1918*, dvakrát ořazené rakouské cenzurní razítko.

²⁵⁵ Odpovědní lístek psaný 2 června 1918., rodiči rukou dopsáno *Přišel 4 Září 1918*, razítko *Borisoglebsk* (datum nečitelné), dvakrát ořazené rakouské cenzurní razítko, moskevské cenzurní razítko č. 123. Ručně napsané *odesláno 21/10 1917* je datem, kdy byl napsán původní lístek poslaný Františkovi.

²⁵⁶ Korespondenční lístek, psaný na Kladně 14/10 1918, razítko *Kladno 14. X. 18*, odesílatel J (F ?) Podhora, Kladno důl Engerth.

18. Mír²⁵⁷ sice jest ale výměna jde pomalu. Jak se mi vede zajisté Víte z úst p. Kroha. Obdržel jsem od Vás nebo asi p. Podhory telegramu na kterou jsem ihned odpověděl. Jsem zdráv a vede se slušně. Přeji Vám totéž. S pozdravem Fr.²⁵⁸ Od té doby neměli o Františkovi žádné informace.

Na rozdíl od jiných zajatců, kteří putovali po celé Rusi a mnozí z nich skončili až na Sibiři, František celou dobu války zůstal pouze v centrálním Rusku, vzdálen nejvýše 620 km od hlavního města. Zda je fakt, že místa Františkova pobytu v zajetí se nacházela výhradně uvnitř Moskevského vojenského okruhu,²⁵⁹ ovlivněn jeho lékařskou profesí, nebo šlo o pouhou náhodu, se můžeme jen dohadovat.

František se domů dostal až dlouho po skončení války, kdy už jeho rodina ani nečekala, že se ještě vrátí. Kromě neuspořádané situace v zemi jeho zajetí k tomu vedlo i infekční onemocnění, kterým se nakazil při ošetřování nemocných. Byl již dokonce považován za mrtvého a odklizen s ostatními zemřelými do prasečího chlívků v zajateckém táboře, podařilo se ho však zachránit. To, co prožil v Rusku při ošetřování zraněných a nemocných, ho vedlo k odmítnutí pokračovat v lékařské profesi. Na všechny otázky, které se týkaly medicíny, vždy odpovídal, že si toho užil dost za války, že se už dost naoperoval. Po návratu domů raději pomáhal bratrovi hospodařit na statku.

To, co zažil při bolševickém převratu a v následujícím období, v něm zanechalo nesmazatelný dojem. Když se oba bratři scházeli s Václavem Durasem z Vinařic a mimo jiné se bavili o hospodářství, František jim oběma vždy říkal, aby se nehonili, protože to, co je v sovětském Rusku, že přijde i k nám. Václav se smál a vždy Josefovi říkal, ať si na bratra dává pozor, že se z něj v Rusku stal bolševik. Nikdo tehdy netušil, jak prorocká jsou Františkova slova.²⁶⁰

Josef Duras se 28. 6. 1924 oženil s Marií Kratochvílovou ze Třebichovic čp. 3 (1902–1975). Na rodovém statku se jim narodila nejprve dcera Marie

²⁵⁷ Je míněn tzv. Brestlitevský mír mezi Ruskem a Ústředními mocnostmi, podepsaný 3. 3. 1918.

²⁵⁸ Odpovědní lístek psaný 30/VIII.18., rodiči rukou dopsáno *Přišel 24 listopadu 1918*, žádná razítka. Ručně napsané *odesláno 24/2 1918* je datem, kdy byl napsán původní lístek poslaný Františkovi.

²⁵⁹ Moskevský vojenský okruh vznikl roku 1864 a zahrnoval mimo jiné i oblasti Moskevské, Jaroslavské, Kostromské, Vladimírské, Tambovské a Tulské gubernie.

Viz <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/55815>

²⁶⁰ Informace dvou předešlých odstavců vychází ze vzpomínek Josefa Durase ze Pcher (*17. 1. 1937) a jeho neteře Marie Lhotákové z Kladna.

(1932–1996) a pak syn Josef (17. 1. 1937). František Duras zůstal svobodný a bezdětný.

Josef zemřel 17. 3. 1955, František ho přežil o 5 let – zemřel 30. 6. 1960. Oba jsou pochováni v rodinné hrobce na pcherském hřbitově, spolu se svými rodiči, sestrou Marií a dalšími členy rodiny. V hrobce s prostým nápisem *Rodina Durasova*.

Tento článek by nevznikl bez pomoci Marie Lhotákové z Kladna, která uchovala veškerou válečnou korespondenci, Josefa Durase ze Pcher a jeho rodiny, materiálů Vojenského historického archivu, poštovního historika Lubora Kunce, vojenského historika Josefa Fučíka a leteckého historika Michala Plavce. Veškeré citace z korespondence jsou s ohledem na autentičnost textu ponechány v původním znění, včetně gramatických chyb, které nebyly upravovány.

Ing. Bc. Pavel Bartoníček (nar. 1964), absolvent Vysoké školy ekonomické v Praze (1988) a Filosofické fakulty University Karlovy v Praze (1999). V letech 1999–2002 pracovník Odboru evropské integrace Úřadu vlády ČR, od roku 2002 zastupitel královského města Slaný (v letech 2002–2011 místostarosta, resp. 1. místostarosta). Publikuje na politologická a historická témata v odborných časopisech či sbornících a je spolueditorem resp. editorem sborníků *Historie Slánska ve XX. století*. Zajímá se o historii XX. století. Člen občanského sdružení *Wotrubia* a občanského sdružení *Patria*, společnosti na ochranu kulturního dědictví.

Jan a Marie Durasovi se syny Josefem (vlevo) a Františkem (vpravo)

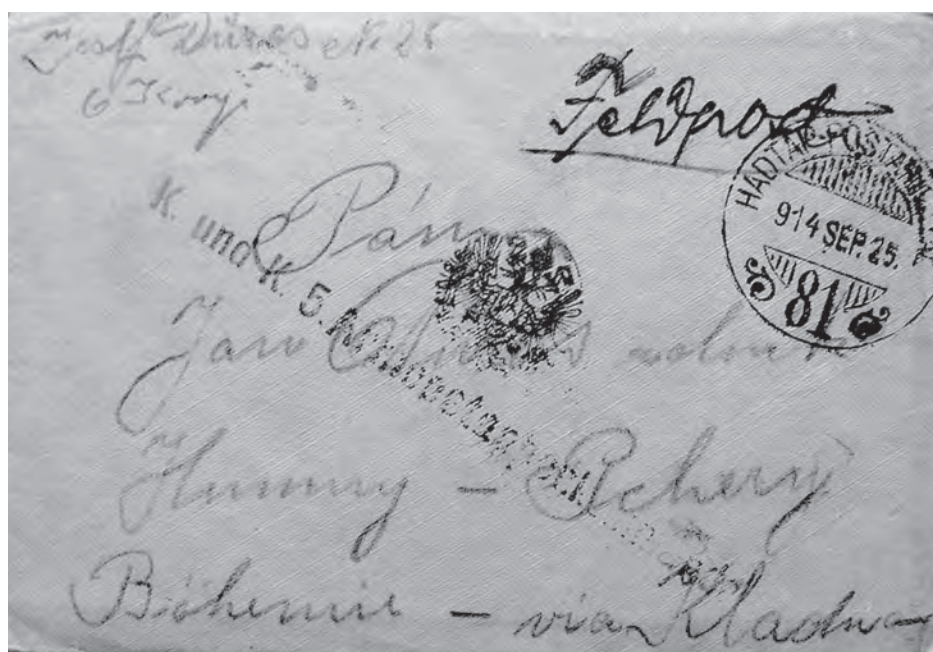

Studující František Duras

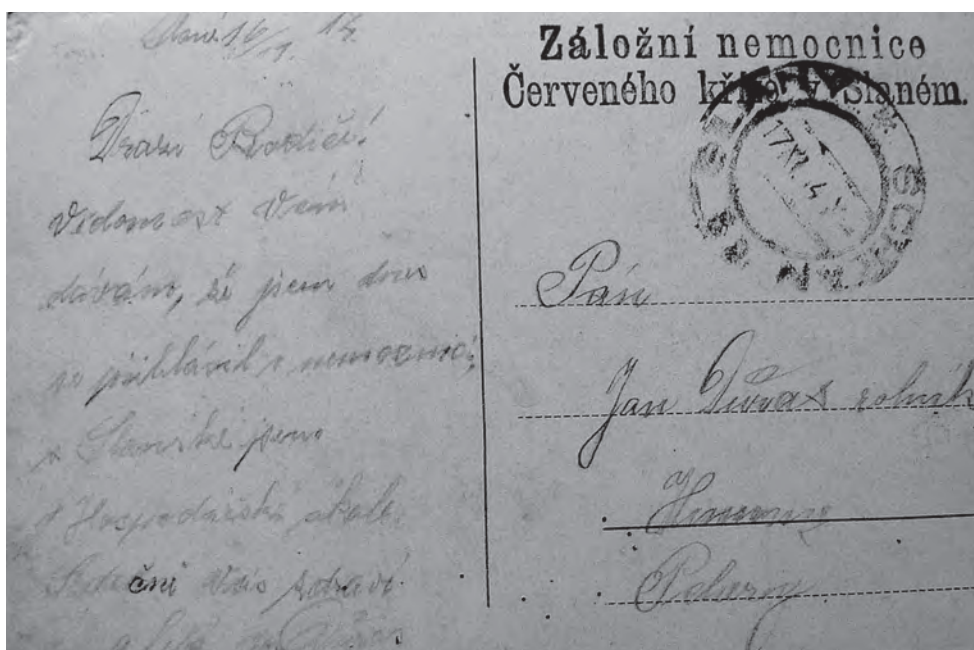
Vojín Josef Duras

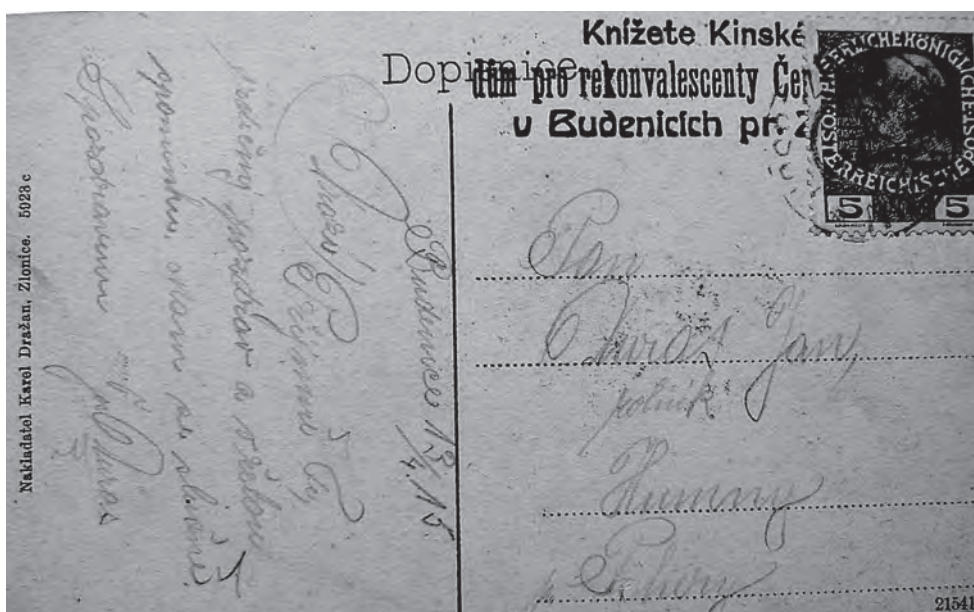
Obálka dopisu Josefa Durase, razítkovaná 25. 9. 1914
etapním poštovním úřadem velitelství 5. armády

Josef Duras (vpravo vzadu) ve společnosti poručíka (pravděpodobně MUDr. Šimek),
dvou zdravotních sester a dalšího vojína

Pohled Josefa Durase, odeslaný 17. 11. 1914 ze Záložní nemocnice Červeného kříže ve Slaném

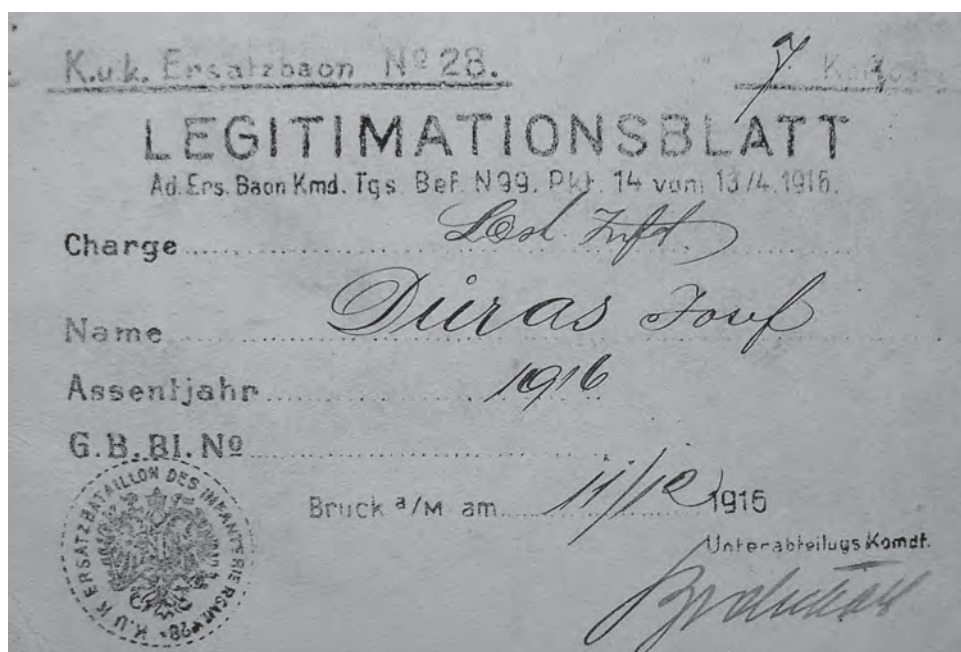
Pohled psaný Josefem Durasem 13. 4. 1915 v Budenicích (Knížete Kinského dům pro rekonvalescenty Červeného kříže v Budenicích pr. Zlonice), razítko Hospozín

Foto čtyř rekrutů, mezi kterými je i Josef Černý, syn mlynáře z Lužce,
odeslané 12. 11. 1915 z Prahy

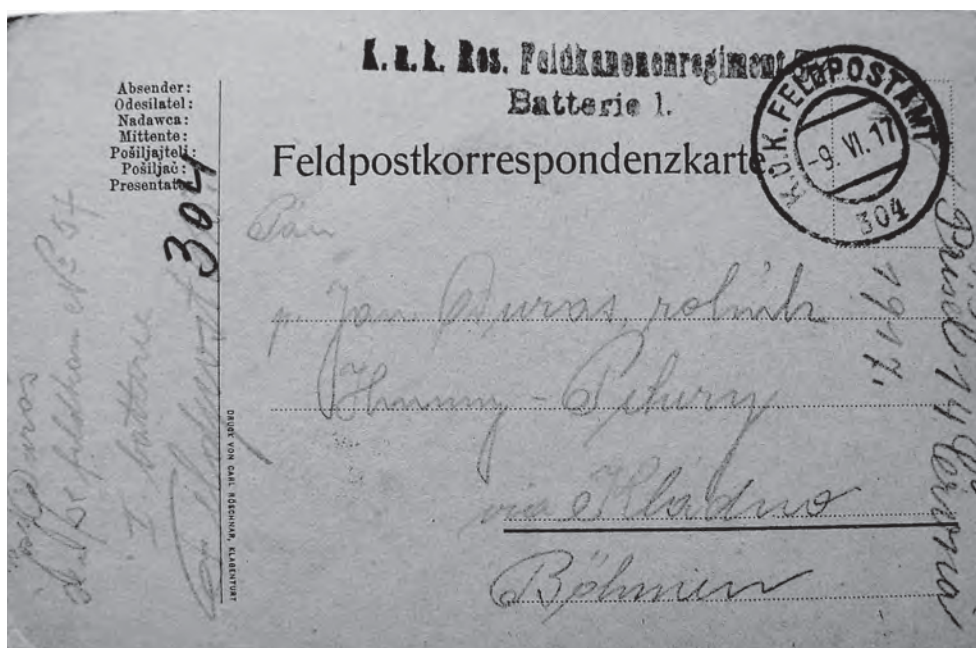
Korespondenční lístek polní pošty odeslaný Josefem Durasem 15. 11. 1915
ze smíchovské pobočky pražské c. a k. Posádkové nemocnice č. 11

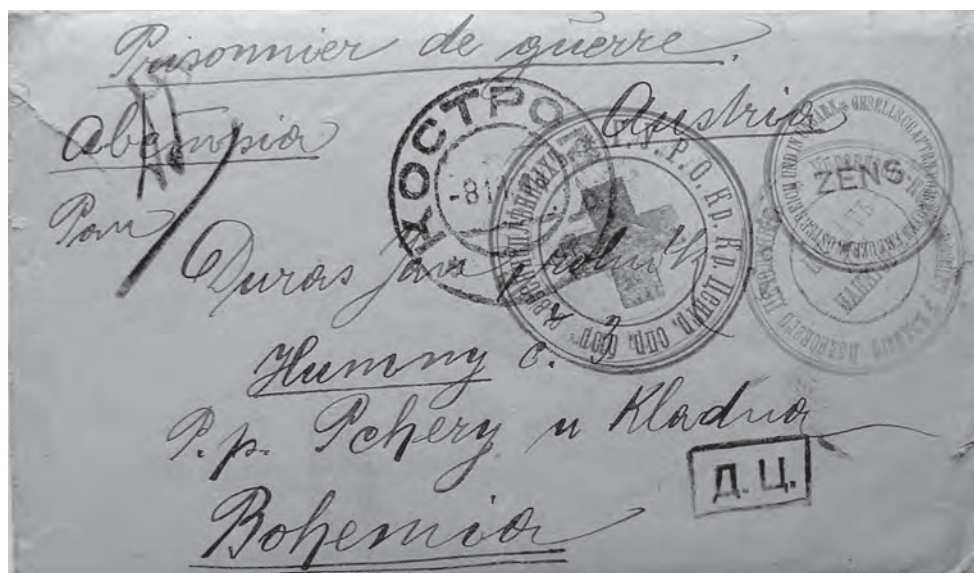
Legitimační lístek Josefa Durase od náhradního praporu 28. pěšího pluku ze štýrského Brucku nad Murou

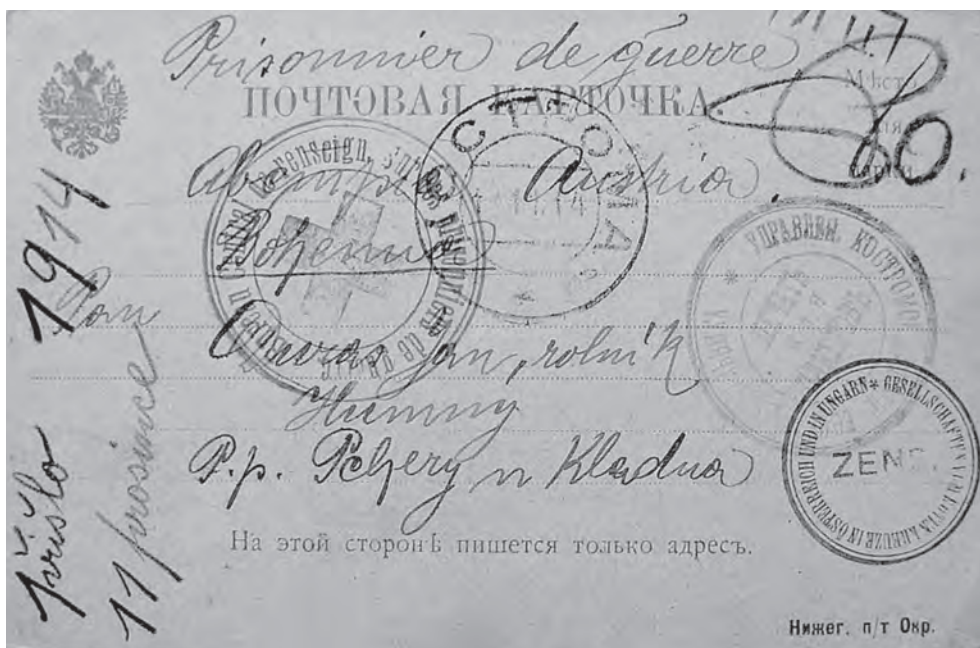
Momentka z města Novi Sad, odeslaná v únoru 1916, vpravo vzadu sedí voják Václav Duras z Vinařic

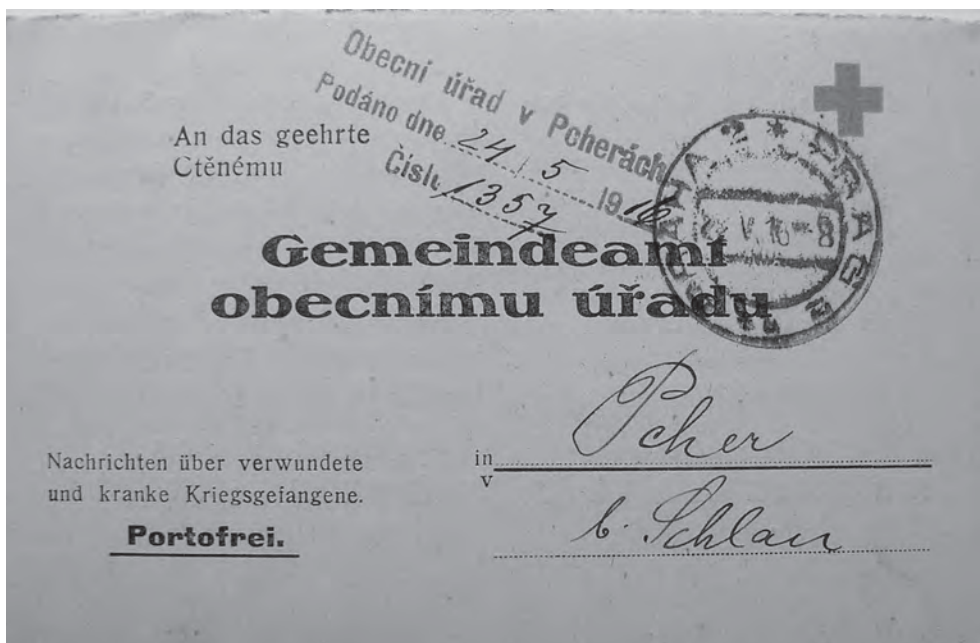
Korespondenční lístek polní pošty odeslaný Josefem Durasem 9. 6. 1917,
K. u K. Feldpostamt 304

Obálka dopisu Františka Durase z ruského města Kostroma,
razítkovaná 8. 11. 1914

Korespondenční lístek Františka Durase z ruského zajetí,
razítka Kostroma 11. 11. 1914

Sdělení odboční kanceláře Zemského pomocného spolku Červeného kříže v Čechách,
které obdržel Obecní úřad ve Pcherách 24. 5. 1916

Mitteilung der Filialkanzlei des Landeshilfsvereins vom Roten Kreuze in Böhmen,
PRAG I., Husgasse 20.
Sdělení odboční kanceláře Zemského pomocného spolku Červeného kříže v Čechách,
PRAHA I., Husova tř. 20.

Name *Juras Franz*
Jméno
Truppenkörper und Charge *J.R. 28 Div. Korp.*
Sbor a hodnost
Alter, Rel., Nation. *D 1886 kath.*
Stáří, náb., národnost
Heimatsgemeinde *Scher*
Domovská obec
Ort u. Zeit der Gefangennahme *25.VIII 14*
Místo a čas zajetí
Verwundung *gesund*
Zranění
Ort der Gefangenschaft *Ludogda Govo-Pla-*
Místo zajetí *dunin*

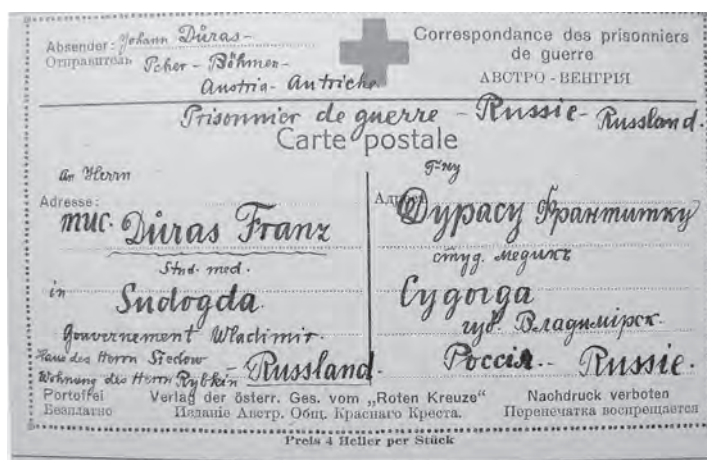
Vnitřní strana Sdělení odboční kanceláře Zemského pomocného spolku
Červeného kříže v Čechách

SCHWEDISCHES ROTES KREUZ
ABTEILUNG HILFSKOMITE FÜR
KRIEGSGEFANGENE
Quittung
ШВЕДСКИЙ КРАСНЫЙ КРЕСТЬ
КОМИТЕТЪ ПОМОЩИ ВОЕННО-
ПЛЕННЫМЪ.

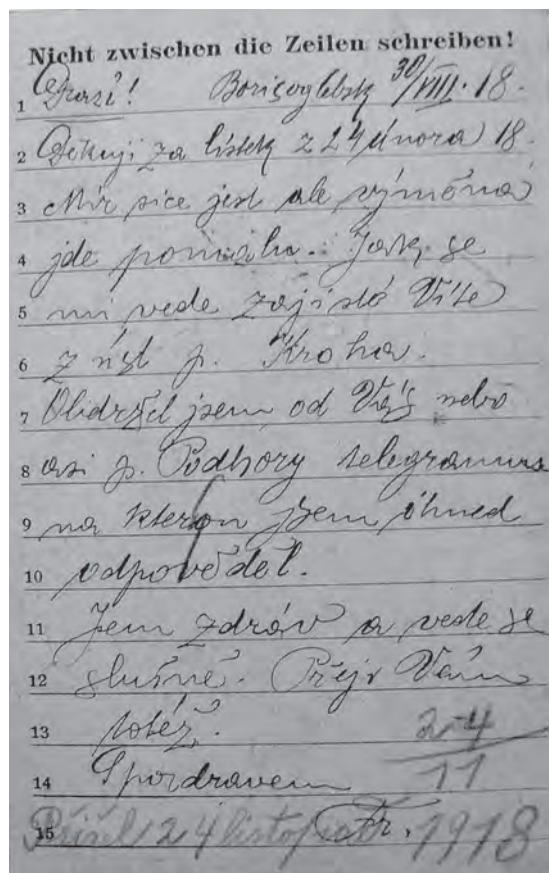
Von der Delegation des Hilfskomitês für Kriegsgefangene des
schwedischen Roten Kreuzes eine **Liebesgabe** dankend erhalten.

Erklärung. Geschrieben am *13. September* 1916.
Ruf- und Familienname *Juras Franz*
Ort der Gefangenhaltung *Moskau*
Geboren am *Sumen* in *Frank*
Truppenteil *J.R. 28* Kompanie } *115*
Eskadron }
Batterie }
Dienstgrad *E. F. Med.* gefangengenommen am *8/9 (m.s.) 1914*
bei *Unov*
Name und Adresse } *Johann Durase, Sumen*
der Angehörigen } *by Paper, Böhmen*
Br. R. Hladna, Österreich Palmquists tr., Sthlm.

Stvrzenka Švédského červeného kříže (Schwedisches Rotes Kreuz Abteilung Hilfskomite
für Kriegsgefangene) psaná 13. 9. 1916, rodiče Františka Durase ji obdrželi 9. 2. 1918

Jeden z neodeslaných poštovních lístků pro válečné zajatce s předepsanou adresou na Františka Durase do města Sudogda ve Vladimírské gubernii

Poslední lístek od Františka Durase ze zajetí, psaný ve městě Borisoglebsk 30. 8. 1918, obdrželi rodiče 24. 11. 1918

Josef Duras

František Duras

Rodinná hrobka v obci Pchery

**FORMOVÁNÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI VE SLANÉM
A NA SLÁNSKU NA PŘELOMU 19. A 20. STOLETÍ**

sv. č. 6 edice Historie Slánska ve XX. století

Sborník příspěvků z historické konference
Formování občanské společnosti ve Slaném
a na Slánsku na přelomu 19. a 20. století, která proběhla
5. listopadu 2011 v Městském centru Grand
vydala Knihovna Václava Štecha ve Slaném

Editor

© Pavel Bartoníček 2012

Jazyková redakce Zdeněk Víšek

Z Týfovy antikvy 1. střešovické písmolijny
vysázel © Ivo Horňák, 2012

Sazba, grafická úprava, obálka a DTP
© Ivo Horňák, 2012

V nákladu 500 kusů výtiskla v roce 2012
JMV - Tiskárna Marhoul Duchcov

Knihovna Václava Štecha ve Slaném
Masarykovo náměstí 159, 274 01 Slaný

Vydavatel děkuje Pavlu Bartoníčkovvi za jeho úspěšnou snahu
zajistit dostatečné finanční prostředky na vydání sborníku.

ISBN 978-80-905346-0-5